

SLOVENSKI TAJFAN

LETO IV. ŠTEV. 2

Koper, petek 7. januarja 1955

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

NOVOLETNA POSLANICA PREDSEDNIKA TITA

Predsednik republike Josip - Broz Tito je naslovil za Novo leto na narode Jugoslavije svojo običajno poslanico. Za prenos preko radia je bila poslanica posneta 28. decembra zvečer v Gualioru, v indijski državi Madija Barat in preko vseindijskega radia oddana radiu Beograd. Besedilo novoletne čestitke in poslanica predsednika Tita se glasi:

Državljeni in državljanke, tovariši in tovarišice!

Ob nastopajočem letu 1955 bi vam rad spregovoril nekaj besed na ta nenavaden način, iz daljine in prijateljske dežele.

Trdno sem prepričan, da lahko gledajo narodi Jugoslavije v novo leto 1955 še z večjim optimizmom tako glede naše nadaljnje notranje graditve, kakor tudi glede zunanje-političnega položaja. Mi tu, daleč od svoje domovine, na vsakem koraku v dotiku s ljudmi čutimo, kako velikanski ugled in simpatije uživa naša dežela. Ni mesta ali kraja, kjer smo se doslej mudili — prepričan pa sem, da tudi drugod ne — v katerih ne bi bilo ljudi, ki so vsaj delno poznali težavni boj narodov Jugoslavije za njihov obstoj in svobodo, prav tako pa tudi velikanske napore naših narodov, da bi si ustvarili lepše življenje. Seveda nas to navdaja s ponosom in prizadevanjem si kar največ moremo, da bi prikazali resnično podobo naše dežele.

Po končani vojni smo imeli v naši deželi velikanske težave in za njihovo premagovanje se moramo zahvaliti naši enotnosti, naši veri v lastne sposobnosti, našemu prepričanju, da je pot, po kateri hodimo, edino pravilna za našo deželo in za upostavitve srečnejše prihodnosti njenih narodov. Ko zdaj gledamo tu velikanske napore ljudstva Indije skupaj z njegovimi voditelji za zgraditev dežele, ko vidimo, s kolikšno vero, potrpljenjem in pogumom se loteva premagovanja na videz nepremagljivih težav, tedaj na to v vsej jasnosti kaže, zakaj so nastali med narodi naših dežel tako prijateljski stiki in simpatije. Tudi tu vodilni ljudje vzlic silnim težavam v graditvi dežele mislijo na to, da bi vzporedno z velikanskimi naporami za izgraditev storili življenje delovnih ljudi čim znošnejše, to se pravi, skrb za človeka.

To omenjam zato, ker je povsem v skladu tudi z našimi težnjami, da bi bili državljani naše dežele nadaljnji napor v njeni izgraditvi čim lažji, drugače povedano, da bi se življenjski standard v skladu z našimi sedanjimi možnostmi polagoma dvigal. Seveda to hkrati zahteva nekoliko počasnejše tempo nadaljnje industrializacije in razvoja naše dežele, toda po mojem globokem prepričanju smo zdaj že na takšni stopnji razvoja, da nam ta počasnejši tempo ne le ne bo škodoval, marveč bo omogočil, da bomo lažje dosegli cilj, za katerim težimo.

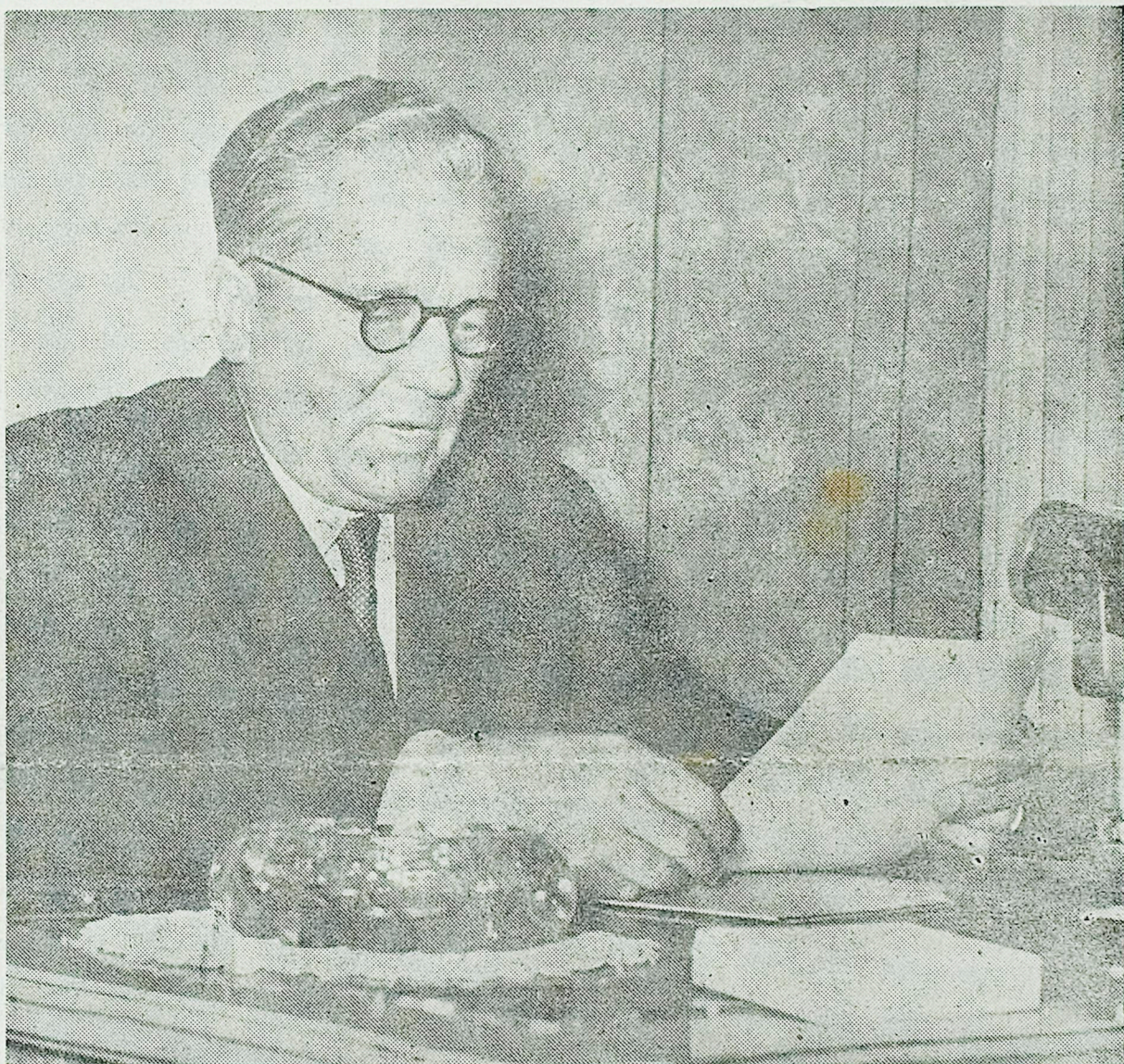
Zdaj vam ne bi mogel govoriti o tem, s kakšnim velikanskim navdušenjem in simpatijami smo bili sprejeti v tej deželi ves čas našega bivanja v tej, marveč bi rad samo poudaril, da bodo naši razgovori z

vodilnimi ljudmi Indije, zlasti s predsednikom vlade g. Nehrujem zelo važni za nadaljnjo mobilizacijo miroljubnih sil na svetu, za ohranitev miru in mirnega sodelovanja med narodi. Iz objavljene deklaracije ste lahko povzeli, da je med nami popolna enotnost gledanja na mednarodne probleme, in lahko rečem, da smo se mi tu na mestu prepričali, da vse ljudstvo Indije z velikim odobravanjem podpira takšno politiko svoje vlade.

Iz te lepe in gostoljubne dežele odhajamo v drugo prijateljsko deželo — Burmo. Prepričan sem, da bo tudi tam naše poslanstvo izpolnjeno z enakim uspehom, kakor tu.

Ko vam sporočam pozdrave svojih tovarišev, ki me spremljajo, bi rad poudaril, da so naše misli pri vas, čeprav smo prostorno zelo oddaljeni.

Želim vsem državljanom in državljanke Jugoslavije, vsem našim delovnim ljudem, mladini in pionirjem srečno novo leto!

Priprave za volitve v SZDL na Koprskem

Šestnajstega januarja bodo po vsem Koprskem volitve v osnovne organizacije SZDL in delegatov za bodoče forume SZDL pri komunah. Po vsem terenu so živahne priprave za ta veliki politični dogodek. Posamezne organizacije so že imele svoje občne zbornice, na katerih so člani razpravljali o organizacijski problematiki, zlasti vprašanju plačevanja članarine. Veliko pozornosti so posvetili tudi vprašanju reorganizacije osnovnih organizacij. Tako so se v mestu Kopru zedinili, da bodo sedanje osnovne organizacije ali baze SZDL združili v štiri kvartne odbore, ki bodo lahko bolje višili svojo funkcijo, kot prejšnje baze.

V torek se je sestal občinski odbor SZDL Koper - okolica. Odborniki so razpravljali najprej o splošni problematiki v zvezi z organizacijo predvolilnih sestankov na terenu. Sklenili so prav tako zaradi boljše organizacije predložiti aktivnosti SZDL v Manžanu in Kampel - Šalari, naj se združijo v eno osnovno organizacijo, ker bodo tako lahko bolje delali. Posebno pozornost so osvetlili novopriključenim naseljem, kjer so v glavnem že postavljene organizacije SZDL. Tako že delajo v Plavju, na Škofijah, Elerjih, Božičih in Sv. Brigiti ter drugod. Ko so govorili o članarini, so ugotovili, da so vsi članarino v redu pobrali in odvedli za leto 1954 samo v Čezarjih - Pobegih in Ankaranu, za kar gre priznanje predvsem agilnim članom osnovnih organizacij, ki so obenem tudi člani občinskega odbora SZDL. Seveda pa ni povsod tako! Morda imajo pone-

kje članarino tudi že vso ali vsaj precej že pobrano, vendar o tem nikogar ne obvestijo in potem izgleda, kot bi v tem pogledu sploh ne bilo še nič napravljenega.

Sklenili so, da bodo pred volitvami izvedli po dva množična sestanka s članstvom po osnovnih organizacijah. Na prvem bodo po izčrpnem zunanje-političnem referatu, ki bo obravnaval vlogo naše države v mednarodnem dogajanju, izvolili volilno in kandidacijsko komisijo ter morebiti predlagali že tudi kandidate v vodstvo osnovnih in delegatov za komunska vodstva, na drugem pa bi obravnavali domače, zlasti gospodarske probleme in predložili potrebno število kandidatov in delegatov, ki jih bodo nato drugo nedeljo volili. Ker je zelo kratek rok, so množični sestanki po osnovnih organizacijah že ta in ves prihodnji teden.

Na seji se je razvila živahna in zanimiva razprava med odborniki, ki so iznašali stara, še nerešena vprašanja iz posameznih predelov in krajev, s katerimi se bodo morali spoprijeti na sestankih. Iz vsega je bilo videti, da odborniki sami ne znajo dovolj in pravilno oceniti vloge, ki jo ima SZDL v našem družbenem dogajanju. Ker posameznih takih postavljenih problemov organizacija ni znala rešiti, za kar so prvenstveno odgovorni tudi voljeni predstavniki posameznih področij v višjih organih SZDL — v občinskih in okrajnem odboru organizacije — je na terenu nastalo opavičeno godrnjanje, češ kaj mi bo organizacija, če samo plačujem članarino in ho-

dim na sestanke, sicer pa mi ne more prav v ničemer koristiti in pomagati. Tak je primer poneverjene članarine v Bertokih, ker zadeva leži že šest mesecev na tožilstvu in še ni bilo nič ukrenjenega (odborniki so sklenili, da bodo postavili odločno zahtevo tožilstvu, naj stvar čimprej reši), taka je zadeva z nepravilnim obdavljenjem vseskozi zavednega kmeta, ki je zaradi birokratskega reševanja njegove zadeve postal popolnoma pasiven in zaprt sam vase. Tudi za ta primer je SZDL zdaj intervenirala na OLO, naj se pravično uredi in krivca primerno posvari. Odborniki so razpravljali tudi o stanju v poljetju Vno Koper, ki se je zadnje čase malo izboljšalo — iz vsega pa spet izhaja, da tudi delavci v podjetjih niso poučeni o svojih pravicah in se jim samo zato dogajajo krivice, oz. ne morejo razumeti posameznih ukrepov vodilnih uslužbencev, ko jim ti mahajo z Uradnim listom nad glavo, češ, tak je zakon, taka je uredba! Seveda potem delavci pokorno sklonijo glavo in godrnjajo: kje pa je potem še pravica? Prihaja celo do takih absurdov, da se delavci bojijo v strahu za svojo zaposlitev iznašati nepravilnosti pred svojo množično organizacijo. Morda so še tudi drugje taki pojavi, ki pa se bodo dogajali vse dotlej, dokler se naše delovno ljudstvo ne bo v celoti zavedalo vseh svojih pravic in tudi dolžnosti, kajti navsezadnje je vsak državljan moralno obvezan, da se bori proti vsem nepravilnostim in napakam, ki se pojavljajo v našem družbenem dogajanju. Le če bomo tako krepili zakonitost in raz-

vijali delavsko samoupravljanje ter demokratično sodelovanje v državni upravi, bomo lahko gradili socializem in ustvarili boljše življenjske pogoje. In nad tem mora v prvi vrsti bdeti naša najmočnejša množična politična organizacija SZDL. Pri tem so ji dolžne pomagati tudi vse druge množične organizacije, kar pa ni vedno primer. Tako je na primer tovariš Benčič iznesel med drugim primer starega partizanskega borca in rezervnega oficirja, ki zaradi fizičnih vzrokov dolgo ni mogel dobiti zaposlitve in ko si jo je sam dobil, je bila zanj neprimerna ter je zaradi tega dospel v preiskavo, bil pet mesecev priprt in še danes čaka na rezultat, ko je že dolgo spet na svobodi. Seveda take stvari človeka bolijo, vendar so pri tem primeru zainteresirane vsaj štiri organizacije: partijska, SZDL, posebno pa še Zveza borcev in Zveza rezervnih oficirjev. To je pa že tak primer, da bi ga morale organizacije same videti in se zavzeti za človeka. To bi bil potem znak njihove aktivnosti, zrasel pa bi neposredno tudi njihov ugled in njihova moč. Ne samo odborniki, ki so po zaupanju članstva prišli na odgovornejše položaje v organizaciji in imajo zato še večjo dolžnost (ne pa tudi večjih pravic!), marveč vsi člani so dolžni, boriti se z vsemi silami za ugled in politično aktivnost svoje organizacije! Ta bo lahko uspešna samo v primeru, da bodo vsi člani delali na tem, iznašali pred njo posamezne probleme in jih potem tudi aktivno reševali.

Seveda ni vse v raznih napakah in nepravilnostih, ki jih delajo vsi ljudje. Te sicer ponavadi povzročajo hudo kri in godrnjanje, da pa se jih s skupnimi naporami vedno od-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Sprehod PO SVETU

Po dolgem razpravljanju in odlaganju je francoska narodna skupščina končno ratificirala pariške sporazume. Že minuli teden smo pisali o tem, pred kakšnimi težavami se je znašla francoska vlada zaradi deljenega mnenja glede oborožitve Nemčije, ki je ena glavnih točk pariških sklepov. Ne moremo trditi, da bi bilo francosko javno mnenje naginjeno k temu, da odobri ponovno oborožitev Nemčije, v kateri mnogi Francozi gledajo starega sovražnika Francije in se bojijo, da bi nova oborožena Nemčija spet lahko nad njimi uporabila svojo vojaško silo. Zato ni čudno, da so tudi mnogi poslanci v skupščini napadali pariške sporazume. Če k temu dodamo še prizadevanje Sovjetske zveze in drugih vzhodnih držav in s tem v zvezi odkrit nastop članov francoske komunistične partije, je jasno, da je bilo zelo težko predvideti, kako se bo vsa zadeva končala.

Skupščina je torej odobrila in ratificirala pariške sklepe in sicer s pičlo večino 27 glasov. To je zelo nepričljiva večina, ki po mnenju raznih zahodnih političnih opazovalcev ne daje popolnega jamstva. Čeprav so vlade ZDA in Velike Britanije izrazile svoje zadovoljstvo spritno ratifikacije, je na drugi strani lahko opaziti bojazen in zaskrbljenost zaradi "nestabilnosti francoske politike".

Med tem pa je Sovjetska zveza že napovedala prve protukrepe. Po vestih iz Moskve nameravajo v najbližji prihodnosti skleniti dokončno mirovno pogodbo z Vzhodno Nemčijo. Temu bo sledila oborožitev in povečava Vzhodne Nemčije s njeno novo armado v obrambni sistem Vzhodnoevropskih držav. Te ukrepe napovedujejo na Vzhodu kot potrebne za zagotovitev miru, ki ga ogroža ponovna oborožitev Zahodne Nemčije.

Z ratifikacijo v Parizu so se globoko oddaljile vlade Velike Britanije in Italije, ki so pariške sklepe ratificirale še predno je v francoski skupščini začela razprava o tem. Znašle bi se namreč v čudnem položaju, če bi v Parizu teh sporazumov ne odobrili.

Med tem je v Bogoru končala konferenca »Colombijskih držav«. Ministrski predsedniki petih držav so na tej konferenci sklenili sklicati veliko afriško-azijsko konferenco, ki bo v aprilu na otoku Javi. Na konferenco bodo povabili 25 afriških in

azijskih držav, med njimi tudi Ljudsko republiko Kitajsko. Na konferenci bodo razpravljali o vprašanjih, ki so zvezana z gospodarskim in družbenim razvojem Azije in Afrike.

Konec tedna je generalni tajnik OZN Hamarskjöld odpotoval na Kitajsko z namenom, da posreduje pri kitajski vladi za ameriške padalce, ki jih je nedavno obsodilo posebno sodišče kot vojske na težke zaporne kazni. Njegova mislija je pomembna, ne glede na to, koliko bo uspel. Pozitivno je tudi že samo dejstvo, da je Kitajska pristala na posredovanje. Hamarskjöld se je mimogrede ustavil na povabilo predsednika francoske vlade Mendès Francea tudi v Parizu in imel z njim daljši razgovor. Sodiijo, da sta se pogovarjala o azijskih vprašanjih. Prav tako se je predsednik Generalne skupščine ustavil tudi v New Delhi, kjer se je sestal z indijskim predsednikom Nehrujem. V splošnem Hamarskjöldovo potovanje pozitivno komentirajo in tolmačijo kot prispevek za zблиžanje med LR Kitajsko in zahodnimi državami. Ni pa po volji reakcionarnim krogom, ki se še niso odrekli upanju, da ustoličijo v Pekingu spet Čankajška in vidijo v tej poti oviro za uresničitev njihovih težnj.

Navajeni smo že na pogoste nemire, atentate in puče v državah Južne in Srednje Amerike. Po nekaj mesečnem miru so minuli teden izvršili atentat na predsednika panamske republike Remona in ga ubili z rafalom iz brzostrelke. Atentatorja niso prijeli, kakor tudi niso ugotovili tistih, ki stoje za njim. Sumijo, da je vse skupaj organizirala stranka bivšega predsednika Ariasa, ki so ga med drugimi tudi aretirali. Čeprav niso atentatu sledili nikakršni nemiri, je vlada objavila obsešno stanje za deset dni, dokler zadeve ne razčiščejo.

Takoj po končani razpravi v francoski ljudski skupščini so spet začeli v Tunisu prekinjena pogajanja. Ob tej priložnosti je tajnik tuniške stranke izjavil, da ni prepričan, da Francija stvarno namerava izpolnjevati svoje obljube. Tunis zahteva samostojno vlado, lastno nacionalno vojsko, sodstvo, prosveto in svobodno gospodarsko, carinsko in finančno politiko. V Parizu pričakujejo, da se bo Mendès France sedaj lotil z večjo vnemo reševanja tega vprašanja.

Predsednik Tito v Burmi

Predsednik republike Tito se je za Novo leto ponovno sestal z indijskim premierom Nehrujem v Kalkuti, glavnem mestu države Bengalije. Imela sta zadnji politični razgovor pred koncem Titovega obiska. Verjetno pa se bosta še enkrat sestala v Madrasu okrog 20. ali 21. januarja, ko se bo Tito vračal z obiska v Burmi.

V nedeljo dopoldne je predsednik Tito s svojim spremstvom odpotoval s posebnimi »Rdečim vlakom« v središče indijske železarske industrije, v Džanšedpur. Po poti se je Tito razgovarjal z jugoslovanskimi novinarji, ki se mude zaradi njegovega obiska v Indiji in jim izčrpno opisal svoje vtise iz velikega potovanja.

V minulih šestih letih je dosegla Indija zavidanja vredne uspehe in indijsko ljudstvo je z dosedanjimi sadovi izpričalo velikanske ustvarjalne zmoglosti in sposobnosti,« je izjavil tovariš Tito novinarjem, ko je povzel svoje vtise z osemnajst dnevnega obiska v tej veliki prijateljski deželi. Pripomnil je, da so nastale po njegovem mnenju v Indiji temeljite revolucionarne spremembe od trenutka, ko je pred šestimi leti dosegla neodvisnost, in da je pot, po kateri hodi zdaj iz zaostalosti k napredku, da bi vzpostavila popolnejši družbeni sistem, povsem pravilna.

Na vprašanja novinarjev, kaj je napravilo pri tem obisku nanj posebno globok vtis, je predsednik Tito odgovoril, da je bil najbolj impresioniran zlasti po velikih simpatijah Indije in njenega ljudstva do Jugoslavije. Povsod so ga sprejeli s slavnostno in s toplimi dobrodošlicami, napisanimi često v srbohrvatskem jeziku. »V Jugoslaviji si ljudje ne bodo mogli tako lahko predstavljati, kako je ljudstvo tu izražalo toplina in pristran prijateljska čustva do vseh nas in do naše dežele. Te simpatije dokazujejo, da ima Jugoslavija v Indiji zelo odkritosrčnega, čeprav zemljepisno oddaljenega zaveznika,« je dejal tovariš Tito. Nato je novinarjem govoril o svojih pogledih na nekatere indijske probleme, o gospodarskem razvoju dežele, o težavah, s katerimi se morajo boriti, o indijski poti k napredku in končno še o indijski zunanji politiki, ki je naši zelo blizu. Imamo enotne poglede na mednarodne odnose in v prizadevanju za onemogočenje vojne med njimi in nami ni nobenih razlik. Na koncu je Tito poudaril, da se Indija gotovo ne bo nikoli odrekla načelu enakopravnosti med državami, za katero

se zdaj tako vneto zavzema, in je jasno, da mora zato prijateljstvo med Jugoslavijo in Indijo roditi velike in koristne sadove za obe deželi.

V nedeljo si je nato Tito s spremstvom ogledal največji indijski kombinat železa »Tisko« v mestu Džanšedpur, ki leži 190 milj severno od Kalkute. Veliki metalurški gigant stoji na kraju, kjer je v začetku stoletja še bila puščava. Zdaj v kombinatu izdelajo letno 800.000 ton jekla in 15 milij. ton surovega železa. Kombinatu ima železarne, livarne, koksarne, visoke peči, pliname in mnoge druge pomožne naprave. Zaposluje nad 70.000 delavcev in okoli kombinata je nastalo velikansko mesto samo iz stanovanjskih blokov in hiš delavstva. Predsednik Tito so sprejeli z zastavami in slavoloki. Predsednik kombinata in glavni direktor sta gostom razložila zgodovino podjetja, proizvodni proces in načrte za bodočnost. Tito si je ogledal malone vse obrate velikega kombinata.

Po ogledu tega največjega središča indijske težke industrije je predsednik Tito nadaljeval z »Rdečim vlakom« pot v Citarandžan, kjer si je v ponedeljek zjutraj ogledal največjo indijsko tovarno lokomotivo. Nato je odpotoval nazaj v Kalkuto, kjer se je popoldne vkrcal s svojim spremstvom na »Galeba«. Predstavniki najvišjih indijskih oblasti države zahodnega Bengala in ogromna množica prebivalcev Kalkute so prisrčno pozdravili visokoga jugoslovanskega gosta in njegovo spremstvo. V spremstvu »Galeba« so bile razen jugoslovanskih še tri indijske vojske ladje, ki so našo eskadro spremljale do indijskih teritorialnih meja. Tako se je prijateljska Indija poslovila od svojega visokega gosta, potem ko mu je v osemnajstih dneh njegovega obiska izrazila vsa svoja prijateljska čustva in simpatije, ki jih Indija goji do Jugoslavije.

Medtem pa so se v Burmi vršile zadnje priprave za slavnostni sprejem Tita, ki je tudi v tej državi daljne Azije velik prijatelj in dobrodošel gost. Najvišji predstavniki Burmanske unije so že v več izjavah izrekli dobrodoščilo jugoslovanskemu gostu in izrazili svoje veselje nad njegovim bližnjim obiskom. Številni članki v posebnih izdajah burmanskih listov napovedujejo, da bo sprejem, ki ga Burma pripravlja predsedniku Titu, spontan izraz veselja in ljubezni burmanskih narodov do Jugoslavije. Časopisi tudi ugotavljajo in poudarjajo podobnost v zgodovinskem razvoju Jugoslavije

in Burme ter se vesele nadaljnje krepitve prijateljstva med obema državama. Titov obisk sovпада s proslavo največjega burmanskega narodnega praznika — s proslavo sedme obletnice, odkar je bila ustanovljena Burmanska unija in priznana Burmi neodvisnost. V glavnem mestu Rangunu je bila v torek velikanska vojaška parada, najvišji voditelji države pa so naslovili na ljudstvo poslanice, v katerih pozivajo prebivalstvo dežele, naj podvoji svoje napore za uresničenje vladnega programa gospodarskega napredka in obrambe neodvisnosti dežele. Po vsej državi vlada slavnostno razpoloženje in sprejem prvega evropskega državnega poglavarja — predsednika Tita, bo le nadaljevanje začetih slavnosti.

Včeraj, v četrtek, je »Galeba« vrgel sidro v Rangunskem zalivu. O sprejemu, ki ga je našemu predsedniku Titu priredila Burma, pa bomo poročali prihodnjič.

Volitve v SZDL

(Nadaljevanje s 1. strani)

praviti. S skupnimi napori pravim, kajti na žalost je le vse prepogost pojav, da je vse delo v organizaciji, pa tudi vsa krivda za morebitne pomanjkljivosti in neuspehe naloženo na rame posameznikov, ki ne zmorejo vsega. Le z množičnim delom v organizaciji se dajo doseči veliki uspehi, vendar mora ta biti tudi v resnici možna. Z aktivnim poseganjem v dogajanje na svojem področju, v gospodarsko problematiko, v trgovino, v komunalno dejavnost s svojim bdenjem nad delavskim samoupravljanjem v podjetjih, z ljubosumnim varovanjem vseh pridobitev naše ljudske revolucije — samo tako lahko SZDL izpolnjuje svojo vlogo.

To je samo nekaj misli ob neposrednem reševanju problemov, ki se postavljajo pred nas ob bližnjih volitvah za organe Socialistične zveze delovnih ljudi na Koprskem.

V NEKAJ VRSTAH

WASHINGTON. Ameriška vlada je sporočila, da je okreplila omejitve gibanja sovjetskih državljanov, da bi tako odgovorila na podobne omejitve v Sovjetski zvezi.

ANKARA. Turško časopisje poroča, da bo predsednik turške vlade Menderes brzkone obiskal Italijo v začetku februarja. V Rimu bodo obravnavali predvsem politična vprašanja na Balkanu in tudi turško-italijanske trgovske odnose.

SODOBNA JUGOSLAVIJA

Tovariš Edvard Kardelj je za novoletno številko beograjske »Medjunarodne politike« napisal pod gornjim naslovom članek, iz katerega povzemamo:

Dve osnovni zgodovinski nalogi sta, ki danes vladata naporom in vsemu notranje družbenemu življenju sodobne Jugoslavije.

Prvo nalogo bi lahko postavili pred naslednji cilj izpeljati državo iz zaostalosti in zgraditi najneobhodnejšo ekonomsko bazo, brez katere si je nemogoče zamisliti izboljšanje življenjskih pogojev delovnih ljudi, zlasti pa ne daljnega razvijanja socialističnih oblik družbenega življenja. Ta naloga ni niti najmanj lahka, še posebno pa ni lahka za državo, ki želi ostati neodvisna in ki je zaradi tega predvsem usmerjena na svoje lastne sile. Vsak, ki je spremljal povojni razvoj zunanje-političnega položaja Jugoslavije, lahko prav dobro razume težave, na katere so jugoslovanski narodi naleteli pri teh svojih naporih, posebno še, če ima pred očmi dejstvo, da smo vzporedno z gospodarsko graditvijo morali vlagati velika materialna sredstva za krepitev narodne obrambe, brez česar se Jugoslavija ne bi mogla upreti zunanjim pritiskom. Ti naporu so terjali od delovnih ljudi velikih materialnih žrtv, a tudi politično življenje je bilo pod njihovim vplivom. Vendar pa je nemogoče odstopiti od tega cilja, ker bi to pomenilo, odstopiti sploh od težnje, da bi zgradili osnovne pogoje za boljše življenje delovnega človeka in za hitrejši tempo notranjega ekonomskega in družbenega napredka sploh, kakor tudi od naporov, da Jugoslavija obdrži svoj neodvisni položaj v enakopravnem mednarodnem sodelovanju. — Leta teh velikih prizadevanj

so dala ogromne rezultate, ki so danes že solidna izhodna točka za nadaljnji ekonomski in politični razvoj Jugoslavije.

Zatem je tovariš Kardelj primerjal stanje v predvojni Jugoslaviji z našim današnjim napredkom v gospodarskem pogledu, nato pa nadaljeval:

»Razumljivo je, da je tako stanje v odnosu na ekonomsko razvite dežele še vedno slabo, vendar pomeni za notranji razvoj Jugoslavije in za materialni položaj naših delovnih ljudi zelo mnogo. Ti rezultati nam predvsem jamčijo, da naporu za nadaljnji razvoj naših proizvodnih sil ne bodo imeli več tako težkega pritiska na življenjske pogoje ljudstva, kakor je to bilo prav vse do sedaj. Omogočajo nam normalni tempo tako v investicijski graditvi kot glede življenjskega standarda delovnih ljudi. Po drugi strani pa nam obenem omogočajo hitrejšo graditve demokratično političnega mehanizma, ki bo ustrezal specifični socialno-ekonomski bazi, na kateri se razvija sodobna Jugoslavija. In končno, doseženi rezultati dajejo stabilnejše materialno oporišče naši neodvisni zunanji politiki, in sicer nam omogočajo, da bo Jugoslavija tudi v bodoče lahko še aktivneje doprinala svoj delež v naporih, da se ohrani narodni mir in takšni demokratični medsebojni odnosi, ki bodo omogočali njihovo tesnejšo medsebojno sodelovanje in zблиževanje. V tem smislu torej lahko brez pretiravanja rečemo, da je Jugoslavija danes sredi

nove faze svojega notranjega razvoja.

Druga naloga, ki stoji pred sodobno Jugoslavijo, je izgradnja takšnega demokratično političnega sistema, ki bo, kakor sem že poudaril, ustrezal socialno - ekonomskim pogojem, v katerih se danes razvija socialistična Jugoslavija, ali bolje rečeno: ki bo iz njih organsko rasel. Revolucija je bistveno spremenila ekonomske odnose v Jugoslaviji. Predvsem ni mogoče spregledati, da je podružbilo osnovna sredstva za proizvodnjo, po pravilih vsa, razen tistih, ki služijo individualnemu delu. Popolnoma jasno je, da taka velika družbena sprememba mora vplivati na značaj in oblike političnega sistema ter na nadaljnji razvoj demokracije.

Potem ko tovariš Kardelj govori o tem, da oblika političnega sistema in vladavine sloni na ekonomski podlagi, nadaljuje: »Za nadaljnji razvoj demokratičnega družbenega mehanizma v naših pogojih je torej bistveno važno, na kakšnih načelih bo zgrajen sistem upravljanja družbenih sredstev za proizvodnjo. Po našem razumevanju podružbljenosti teh sredstev ne sme pomeniti njihovo predajo v izključno upravljanje uradniškemu aparatu. Izkušnje so pokazale, da se morajo iz takšne prakse zelo hitro roditi ne samo slabe strani državnega monopola, pomanjkanja individualne inicijative, stagnacija v produktivnosti dela in ekonomska stagnacija sploh, marveč tudi tendenca za vzpostavljane političnega despotizma s strani neke absolutne državne oblasti.

Sodobna Jugoslavija ne gre po tej poti. V graditvi njenega demokratičnega političnega sistema je izhodna točka zavest, da podružbljenost sredstev za proizvodnjo mora pomeniti osvoboditev dela, kar pomeni, da mora vsak človek, ki dela na teh sredstvih, zavestno in odgovorno sodelovati v njihovem upravljanju, pri čemer pa to sodelovanje ne sme biti samo formalno politična pravica posameznika, v smislu klasične zahodne demokracije, marveč mora biti tudi stimulirana z njegovim ekonomskim in moralnim interesom. Posamezni delovni človek mora torej imeti možnost, da čim svobodneje razvija svojo iniciativo tako v pogledu učinkovitosti svojega lastnega dela na družbenih sredstvih za proizvodnjo, kakor v pogledu učinkovitosti njihovega kolektivnega upravljanja ter da z obema tema iniciativama direktno vpliva tudi na zadostitev svojega lastnega materialnega in moralnega interesa, seveda v skladu z interesi družbene skupnosti, kakor skupnosti enakopravnih proizvajalcev, v kateri vsak doprinese po svojih sposobnostih in je plačan po svojem delu. Z drugimi besedami, podružbljenost proizvodnih sredstev ne sme iz človeka ustvarjati najemnega delavca države, marveč samostojnega ustvarjalca in kovača svoje lastne usode v demokratični skupnosti z ostalimi delavci.

Osnovni činitelji demokratičnega samoupravljanja pa so predvsem trije:

Prvi faktor so demokratično izvoljeni delavski sveti v podjetjih vseh

gospodarskih vej kot organi demokratičnega samoupravljanja delavcev v gospodarstvu. Na vasi igrajo podobno vlogo v določenem smislu za druge raznih tipov.

Drugi faktor so komune kot samoupravne družbene skupnosti na ozemlju administrativnih občin, oz. okrajev, na katerih leži osnovna naloga vsklajevanja individualnih in kolektivnih interesov državljanov oz. družbene skupnosti. Ker so funkcije in pristojnosti komune zelo obsežne, zato so komune nujnejši mehanizem za vključitev državljanov v direktno sodelovanje v družbenem upravljanju.

Tretji faktor so avtonomne, vertikalno povezane družbene organizacije, kot so to združenja podjetij raznih vej, gospodarske zbornice, sistem socialnega zavarovanja itd., v katere pošiljajo zainteresirani državljani ali njihove organizacije svoje predstavnike in preko katerih skrbijo za določene skupne interese.

Ti osnovni faktorji družbenega samoupravljanja, o katerih sem govoril, opravljajo v našem sistemu podružbljenih proizvodnih sredstev prav isto funkcijo vključevanja državljanov v upravljanje države in družbe, ki jo opravljajo v sistemu klasične zahodne demokracije, zasnovane na zasebni lastnini, politične partije, s to razliko, da podružbljenost proizvodnih sredstev ne samo omogoča, marveč celo kategorično zahteva širši in neposrednejši vpliv posameznikov na tekoče družbeno upravljanje. Seveda pa v tem pogledu delamo še le prve korake in cilji, ki sem ga zgoraj navedel, še zdaleč ni dosežen. Smo pa na pravi poti in smatramo, da je danes naša glavna naloga, krepiti in razvijati prav te faktorje.

Več pozornosti šolstvu na Tolminskem

Zdi se, da bo treba vprašanje šolstva na Tolminskem še bolj obravnavati kot do sedaj. Pasivnost okraja, velika razsežnost in gorati značaj ovirajo dialektom dostop do šole. Drugi okraji Slovenije ne poznajo teh ovir, zato je tudi število dijakov večje. Zgrešeno je misliti, da na Tolminskem ni mladine, ki bi rada obiskovala tudi visoke šole. Veliko je takih, ki bi se z veseljem odločili za univerzo, če bi jim to dovoljevali materialni pogoji. Prav gotovo bi dobro napredovali.

V preteklem letu je ljudska oblast dala za gradnjo šol 6.500.000 din. Novo šolo so zgradili v Trenti; na Slapu, na Ponikvah in v Jevščeku pa so šole obnovili. Sedaj gradijo šole na Vrsnem in na Pečinah. Nove šole bodo gradili v Stržišču, v Orehku pri Cerklju, v Lomu in v Hudjužini. (Načrti za gradnjo teh šol so že pripravljeni.) Razpravljajo tudi o gradnji gimnazijskega poslopja v Tolminu in v Ajdovščini. Za ureditev teh tako potrebnih poslopij je po predračunih potrebno 52.500.000 din.

Po vaseh so bila skoro na vseh šolah izvešana večja ali manjša popravila. To pa je le začasna rešitev. V okraju je danes 84 osnovnih šol, od teh je 53 oneddelčnih, 25 dvooddelčnih, 3 trooddelčne, 1 štirioddelčna in ena enajstoddelčna. Še vedno je 33 osnovnih šol v privatnih zgradbah, katere večinoma ne odgovarjajo ne zdravstvenim in ne vzgojnimi potrebam. Tudi oprema teh šol je pomanjkljiva.

Tolminski je gorata deželica, zato se to odraža tudi v povprečnem številu učencev v oddelku. Medtem ko je republiško povprečje 39 učencev na učitelja, je na Tolminskem le 25. So pa tudi šole, kjer ima učitelj le 12 učencev. Po drugih okrajih združujejo take šole, tu pa je zaradi oddaljenosti in slabih prometnih zvez v sedanjih pogojih združitve nemogoča, ker bi otroci ostajali brez pouka.

Pred ustanovnim občnim zborom gluhih okraja Koper

V nedeljo 16. t. m. se bodo zbrali gluhoonemi in oglušeli okraja Koper v Zavodu za gluho mladino v Portorožu na ustanovni občni zbor svojega društva: Zveze gluhih Jugoslavije za okraj Koper. To bo deveto društvo v Sloveniji. Bilo je potrebno dolgih priprav za njegovo ustanovitev, posebno za sestavo seznama članov. Poverjenstvo Združenja gluhih za Slov. Primorje je v Idriji, ki je s pomočjo občine, okrajnega sveta za zdravstvo in soc. politiko ter Zavoda za gluho mladino v Portorožu opravilo to delo, ima seznam z nad 50 imeni. Sem ni všteta v zavodu učeča se mladina. Prvo mesto zaveza občina Izola z 20 glušci, sledi Šmarje z 9, Dekani s 6 itd. Iz prijavi posameznikov je razvidno, da so to glušci, od katerih je zelo malo hodilo v posebne zavode. Večina se je mučila in potikala kot posebnost, po razredih osnovne šole brez uspeha, zato je veliko nepismenih in tudi brez poklica. Režimi se zanje niso brigali, zaostrlost in nevednost staršev jih je zadrževala doma. Opravljajo razna kmetijska in gospodinjinska dela, nekaj je šivilj, ena plete ribiške mreže in eden je bil tudi trgovski pomočnik. Veliko je brezposelnih, večina se težko preživlja.

Oklic poverjenstva iz Idrije je maletel pri glušcih našega okraja na ugoden odmev. Radevolje so javili svoje potatke, pa tudi mnogo svoje težave in prav razumljivih vzrokov. Prvič v naši zgodovini jih bo združila lastna organizacija, ki uživa v Jugoslaviji veliko razumevanje od strani ljudstva in veliko podporo od oblasti. V tej bodo našli svoje sovrstnike in preko te se bodo uveljavljali v naši družbi. Združenje gluhih Jugoslavije je močna organizacija. Ustanovitev podružnice v okraju Koper je pomemben dogodek. Prepričani smo, da bosta oblast in vse prebivalstvo z nadaljnjo pomočjo le potrdili svoje veliko zanimanje in skrb za defektne osebe v našem okraju.

Novemu društvu želimo veliko uspehov!

Rupnik V.

V vsem okraju je danes 3390 učencev, ki jih poučuje 133 učiteljev. V normalnih razmerah bi lahko vse te otroke poučevalo le 87 učiteljev. Razumljivo je, da bi pri tem lahko veliko prihranili v izdatkih za šole in učitelje. S postopnim izboljševanjem prometnih zvez se bo to stanje delno omililo.

Poleg osnovnih šol deluje v okraju še 5 gimnazij in učiteljske skupno 1122 dijakov. Uspehi na gimnazijah so v glavnem zadovoljivi, saj je 85 odstotkov dijakov izdelalo razred. Slabi učni uspehi so bili na gimnaziji v Cerklju, kjer je izdelalo le 69,4 odstotkov dijakov. Zelo dobri so bili učni uspehi na učiteljski, kjer je 96,8 odstotkov dijakov izdelalo razred.

Strokovne šole poseča že 680 učencev, kar je zelo razveseljivo. Do negativna tega ni bilo.

Poglejmo še na nekaj pomankljivosti. Nekateri občinski odbori se vse premalo zanimajo in ne nudijo učiteljem in ne šolam tiste pomoči, ki bi jo morali. To je treba grajati posebno danes, ko vedno poudarjamo, da je mladina naša bodočnost. Večina učiteljev si prizadeva, da učenec posreduje čimveč znanja. Le v nekaj primerih je šolska oblast morala disciplinsko poseči.

Pomankljivo je sodelovanje šolskih odborov po vaseh. Nekaj aktivnosti so pokazali taki odbori v več-

jih središčih kot v Tolminu, Cerklju in v Idriji. Verjetno se šolski odbori po vaseh še ne zavedajo velike važnosti njihovega sodelovanja z vzgojitelji otrok in mladine na vasi. V prihodnje bo treba pri tem več skupnega dela.

Za konec še nekaj o problemu, ki je posebno za vasi velikega gospodarskega pomena. To je vprašanje vzgojiteljev - gospodarstvenikov. Šolski mladini po vaseh manjka — posebno zadnji dve leti šolanja — teoretičnega in praktičnega pouka v raznih kmetijskih strokah. Na Tolminskem je malo industrije in je večji del prebivalstva zaposlen v kmetijstvu. Če bi imeli take vzgojitelje, ki bi šolarjem v zadnjih letih obiskovanja šole znali vzbuditi zanimanje za kmetijsko vedo, bi napravili velik korak naprej. Spomnimo se le nekaj učiteljev - gospodarstvenikov, ki so pred štirideset in več leti poučevali zadnje leto tako imenovane »četrtkarje« teoretično v kmetijstvu. Iz šol teh učiteljev je izšlo precej naprednih kmetovalcev in sadjarjev, ki so svoja posestva vzorno uredili. Res je trenutno še težko, ker je tu glavno vprašanje obvladaje kmetijske problematike od strani vzgojiteljev - učiteljev, vendar bo to v bodoči komuni eno prvih vzgojnih vprašanj. Veliko in hvaležno delo bodo imeli prihodnji učitelji - gospodarstveniki. P. V.

Letni obračun kulturno - prosvetnega dela v Prestranku

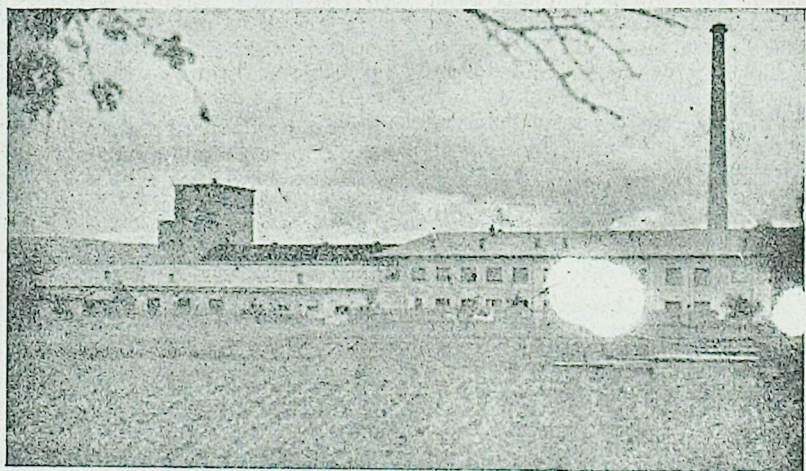
Konec decembra je imel KUD »Ivan Vadrjak« v Prestranku svoj redni letni občni zbor. Zanj so se člani društva dobro pripravili, kar priča med drugim tudi izredno dober obisk. Iz poročila predsednika društva je bilo razvidno delo članstva skozi vse leto. Upravni odbor se je moral precej boriti, da je kril in uredil dolgove še iz 1953. leta, kar mu je tudi uspelo. Posebno zahvalo za to dolguje društvo LOMO Postojna, ki je pokazal za delovanje društva polno razumevanje in mu s tem dal tudi zaslužen priznanje. Gospodarsko poročilo je bilo vsekakor razveseljivo, ker je prvič v vsem času obstoja društva bila izkazana aktivna bilanca.

Društvo si je zadalo nalogo, da bo v svoji dvorani uredilo tudi kino. V ta namen je treba kupiti kino-projektor, za kar so potrebna precejšnja sredstva, razen tega pa

za te vrste dejavnost tudi pionirji. Okrajni odbor Ljudske prosvete v Postojni je za tamburaše pokazal izredno razumevanje in kot svojo prvo pomoč nakazal za nabavo potrebnih instrumentov 20 tisoč din.

V življani razpravi so člani izrekli dosedanjemu odboru vse priznanje za večje in požrtvovalno vodstvo društva tako v gospodarskem kot kulturno-prosvetnem pogledu. Še posebej pa so pohvalili dramsko sekcijo in knjižnico.

Pogovorili so se tudi o bodočem delu društva. Soglašali so, da je treba storiti vse za uresničitev postavitev kina in ureditev dvorane. Tudi tamburaškemu zboru bodo nudili vso možno pomoč. Izrazili so tudi potrebo po poverjeniku Prešernove družbe v Prestranku, kjer je za to knjigo še vedno premalo zanimanja. Pozabili niso tudi na razne izobraževalne teče-

Tovarna »Lesonik« v Ilirski Bistrici

bo stala precej denarja tudi preureditev dvorane. Odbor društva je skušal z dokumentacijo dokazati, da je kino prestranski okolici res potreben, saj tja gravitira okrog 200 ljudi, ki si na vso moč žele kinopredstav v svoji bližini.

Ko so obravnavali delo raznih sekcij društva, so ugotovili, da je bila najdelavnejša dramska, ki je dala v preteklem letu 14 predstav. Slabše se je obnesla pevska sekcija, čeprav ima vse pogoje za svoj razvoj. Ponos društva pa je njena ljudska knjižnica, ki ima vsa po vojni pri nas izšla dela, ne manjka pa ji tudi dobrih predvojnih knjig. Sedaj ima nad 1900 zvezkov.

Pri društvu je bil v zadnjem letu ustanovljen tamburaški zbor, za katerega vlada veliko zanimanje. V kratkem času se je za delo v njem prijavilo nad 30 ljudi. V zadnjem času kažejo velik interes

je. Za zaključek je zbranim zborovalcem pevski zbor društva zapel nekaj lepih pesmi. V. J.

NAPELJAVA NOVE ELEKTRICNE LINIJE NA TINJAN IN URBANCE

Podjetje »ELTE« iz Izole napečuje nov daljnovod visoke napetosti od Sv. Marije na Rižani na sedlo pod Tinjanom. Prav te dni so postavili dva cementna drogova za transformatorsko postajo. Od tu bodo napečljali linijo nizke napetosti na Tinjan in na Urbance. Zamenjali bodo staro napeljavo, ki ne odgovarja več. Ko bodo končali dela napeljave, bodo prebivalci teh dveh vasi imeli zagotovljeno elektriko brez motenj, kot so se dogajale do sedaj.

Urediti bi bilo treba tudi napeljavo v Osp, ker se tamkajšnji prebivalci pritožujejo, da so skoro redno po več ur vsak večer brez luči.

Pisma uredništvu

Pismo iz Massaue

Spoštovani urednik Slovenskega Jadrana!

Vaš »Jadrani« mi je drag tovariš, ki me vodi po vsej svobodni zemlji in mi prikazuje velik napredek svobodne federativne Jugoslavije.

Nimam dovolj besed, da bi opisala, kaj vse občutim, ko čitam vaš »Jadrani«. Kako velik napredek je napravila vsaka vasica v Sloveniji in naši Primorski. Občudovanja vredni je napredek, ki ga je napravila vsa Jugoslavija.

V srce gane tisto navdušenje, ki je pri slehernem človeku, najsi bo uradnik, delavec ali kmet. Povsod ista težnja po izobrazbi in kulturnem napredku.

Kako ste napredovali z novo industrijo posebno v Ajdovščini. V tisti predilnici sem tudi jaz nekoč delala, pa sem jo morala zapustiti in se iskati kruha v tujini. Bil je grenak in mnogo žolča je bilo v njem. V novi Jugoslaviji vam tega ni več treba.

Kako lepe kulturne prostore in pevske zbornice imate. Da ste tako napredovali, tu nismo vedeli. Po dopisih sodimo, kako svobodni zrak veje pri vas. Ko bi bil še živ moj pokojni oče, bi danes lahko z vsem navdušenjem zapel:

»Buči, buči morje Adrijsko...

Danes zopet si Slovansko!

Naš ponosni Nanos danes gleda naše svobodno Jadransko morje. On je priča napredku Primorske in krasne Vipavske doline. Kako si želim, da bi še stopala po njegovem pobočju!

Bila sem na obisku pri prijateljski družini v Asmari, kamor je bila povabljen tudi neka gospa, ki ima lekarno tukaj v Asmari. Ta se je po šestmesečnem dopustu vrnila iz Italije. Pripovedovala je, da je šla na turistični izlet v Postojnsko jamo in še tja pod Nanos. Ni mogla dovolj opisati lepote Postojnske jame in gotoljubnosti ljudi povsod, koder je hodila po slovenskih tleh.

Ako veste, kaj je tujina, si lahko predstavljate, kaj mi pomeni vaš »Jadrani«. Vsem bralcem »Jadrana« želim srečno novo leto!

Roza Zvanut

Ali je to prav?

Tovariš urednik!

Bral sem že v vašem listu, da Potovalni urad na koprski avtobusni postaji zaračunava kar po dva dinarja vozni listek več, kot pa v resnici stane. Konkretno: peljal sem se v Postojno in ker imam četrtinsko karto za vse vožnje, bi vozni listek moral stati 82 in pol dinarja od cene cele vozne karte. Pol dinarja tudi železnica zaokroži navzgor, kar je razumljivo glede na pomanjkanje drobiža. Blagajničarka pa mi je zaračunala 85 din in ko sem posredoval, da to ni prav, mi je odgovorila, da je zanj tako prav in da vse zaokrožijo tako lepo navzgor, — tudi je lažje računati.

SZDL Begunje in izobraževanje kmetov

Na zadnji seji občinskega odbora SZDL v Begunjah so ugotovili, da je ta letos slabo delovala. To hoče sedaj popraviti. Pri razpravi o zadružništvu so ugotovili, da vse, zadrage v občini, razen tiste v Cajnarjih, dobro delujejo. Zadruga v Cajnarjih je bila zaradi tega razpuščena. Pri članih zadrug v Begunjah in pri Sv. Vidu bo potrebno dvigniti zadržno zavest, posebno pa zanimanje za dvig kmetijstva. Kmetje se vse premalo zanimajo za nabavo umetnih gnojil, čeprav zadruga v Begunjah daje svojim članom gnojila s 50 odstotnim popustom.

Zimski čas bodo organizirali večdnevna kmetijska predavanja o raznih kmetijskih vprašanjih. Povezano s temi predavanji bodo organizirali s kmeti razgovore o ureditvi gospodarskih poslopij. Taksi sestanki bodo tam, kjer se bodo kmetje že prej priiglašili, da bodo predavanja tudi obiskovali in poskrbeli za bivanje strokovnjakov. Vedeti morajo, da je strokovnjakov malo in bi bilo škoda, če bi brez potrebe izgubljali dragoceni čas. Upamo, da bo odziv številen, saj bodo od predavanj in razgovorov imeli koristi le kmetje sami. S. S.

Nista v vprašanju toliko dva dinarja, kolikor gre za princip. Ko toliko govorimo vsak dan in se trudimo, da pridobimo dinarju stabilnost, pa mu jo po drugi strani s takim postopanjem naravnost zbijamo, ko skušamo doseči, da bi bil najmanjši drobiž petdinarski kovanec.

Tako je to s tem zaokrožanjem navzgor.

Bil pa sem na Silvestrovo priča še enemu naravnost brezdušnemu in birokratskemu postopku uslužbenca tega potovalnega biroja. Okrog šeste ure zvečer je prišla na blagajno neka žena, ki je hotela imeti povratno karto za avtobus goriškega Autoprometa, ki vozi na progi Koper — Ajdovščina. Ko jo je najprej pošteno okregal, zakaj se ni poprej potrudila priti (žena se je izgovarjala, da je delala do petih), ji je dejal, da veljajo povratne karte samo v primeru, če bi potovanje začela že na Silvestrovo, to je v petek. Ker pa je žena lahko nastopila pot šele na Novo leto zjutraj ob šestih, je seveda bila primorana kupiti celo karto do Druovelj, kamor je bila namenjena, da pri svojih starših prebije praznike.

Zakaj je možak pri blagajni ženo naplajhal, da potovanja na povratno karto ni mogoče začeti v soboto zjutraj in ji s tem dobesedno izpulil iz žepa 300 din? Drugi dan zjutraj v avtobusu je namreč videla, da sprevednik izdaja povratne karte! Ali je to prav? Če je toliko nespoben, da ni v stanju razumeti dobljenih navodil ali če je toliko birokrata ali je kaj drugega po sredi — to bodo vedeli drugi — jaz pa izčrpan primer žrtve takega njegovega odnosa do dela in do ljudi, ki ne služijo na čast njegovemu podjetju in ga je vsekako treba odpraviti. R. B.

Kdo je kriv?

Uredništvu »Slovenskega Jadrana«.

V Knežaku na številki 121 živi žena — vdova po padlem borcu partizanu — Šajn Antonija s svojo hčerko Ljudmilo, ki obiskuje peti razred knežake osemletke. Bivata v majhni hišici, zgrajeni in opremljeni z velikim trudom in pomočjo drugih ljudi. V hišici je bila tudi električna napeljava, oziroma je še, toda na žalost brez haska za ubogi stanovalki. Imeli sta električno luč vse do maja meseca lanskega leta, — ko je sosedja Šajn Julija iz Knežaka št. 118 pretrgala samovoljno električni vod, ki je dovajal tok od njene hiše do hišice Šajn Antonije. Od tega časa je vdova s svojim otrokom brez električnega toka v hiši. Potrebnovala bi ga posebno zdaj v zimskem času, da ne govorimo o hčerki, ki se mora učiti pri petrolejki in tako kvariti oči, neglede na vse druge nevednosti v zvezi z nabavljanjem pretroleja, večjimi stroški itd.

To je žalostna zgodba uboge partizanske žene in matere, vdove po padlem borcu, ki kljub očitemu stanju in premožnim prošnjam ne more priti do svojih pravic, kot jih ima vsak drug državljan. Povsod je naletela na gluha ušesa ali prazne obljube — že osem mesecev pa je brez električne luči. Naposled tudi ni vseeno, kako to opliva na učenje hčerke Ljudmile in njen uspeh v šoli.

Zadnji čas je — osem mesecev je bilo dovolj in preveč čakanja, — da odgovorni činitelji zadevo uredijo. Prav bi pa bilo, če bi se za zadevo poanimala tudi organizacija Zveze borcev ter tudi intervenirala v zaščito pravic svojega člana. U.

Šajn Antonija je storila vse, kar je bilo v njeni moči, da bi takemu nenormalnemu stanju kako odpravila, toda vse njene intervencije niso vse do danes nič pomagale, čeprav je v vprašanju očitno protizakonito dejanje. Pritožila se je na občinski ljudski odbor v Pivki, ki ji je odgovoril, da rešitev tega vprašanja ni v njegovi pristojnosti. Potožila se je tudi elektro-nadzorni službi v Sežani, ko so bili njeni uslužbenci na kontrolnem obhodu v Knežaku. Posledica tega je bila, da so Šajn Juliji odvzeli varovalke, — vendar ne za dolgo. Plačala je inkasanta električnega toka, ki ji je nato prinesel druge varovalke in Pivke, — in spet je bilo vse po starem. Šajn Antonija je še napravila precej poti in se pritoževala na vse strani, pa ni nič pomagalo.

Kolobar in kolobarjenje

Pod kolobarjenjem razumemo vrstni red, po katerem si slede posevki na isti njivi. Sprva je človek sejal neprestano isti posevek na isto njivo, prav kmalu pa se je prepričal, da to ni dobro. Priroda sama ga je prisilila, da je pričel menjati posevke, ker je sicer zemlja opešala. Tako je v teku tisočletij izdelal človek nekakšen red, po katerem seje posevke na polje. Kako menjavamo posevke, je odvisno od življenjskih zahtev in pogojev za rast posameznih rastlin, nadalje od krajevnih razmer, ki vplivajo na rastline in od gospodarskih okoliščin.

Do spoznanja, da mora posevke menjavati, je naš poljedelec prišel že pred davnimi leti. Trudil se je, da kolobari, v kolikor so mu pač dopuščale gospodarske razmere. V mnogih primerih so ga te nujno silile, da krši temeljna pravila kolobarjenja. Če je imel le en ha zemlje in si je na njem moral pridelati kar največ hrane, je seveda stalno sadil le tiste rastline, ki mu dajejo največ živeža (koruza, krompir itd.). Le tisti kmetovalci so lahko pravilno menjavali poljščine, ki so imeli vsaj 4 ha njiv. Le-ti so lahko uvedli stalni kolobar in se ga tudi držali več let zapored. Vsi manjši so na »prosto« gospodarili, se pravi, sejali so to, kar so najbolj potrebovali zase in za prehrano živine.

Vidimo, da je prvi pogoj za stalen kolobar dovolj veliko posestvo. Vsa državna in zadruga posvetva so dovolj velika, da lahko uvedejo stalen kolobar. Potrebne pa so kar najbolj enake velike parcele. Na zaokroženih zemljiščih ni nobene težave, da odmerimo vsaj približno enake površine za setev vsakega posevka. Da bomo lahko uvedli dober kolobar, je treba zemljišče arondirati. Takšno arondirano večje zemljišče, primerno za oranje, najprej razdelimo po semenih na ustrezno število polj ali njiv, kakor to zahteva kolobar ali kolobarji, ki jih nameravamo vpeljati na posestvu.

Kako pa naj povečamo proizvodnjo na posestvu? Zemljišča ne moremo povečati, lahko ga pa bolje izkoristimo, čeprav nimamo vedno na razpolago vseh sredstev, ki so tako nujno potrebna za rast posevkov — svetlobe, toplote in vlage.

Bistvo sodobnega kolobarjenja, ki mu pravimo vrstenje, je menjanje rastlin ugodnic z neugodnicami, se pravi rastlin, ki izboljšujejo zemljo s tistimi, ki jo izčrpavajo, nadalje rastlin globink s sredinkami in plitvinkami. To in nič več ne zahtevamo od okvirnega kolobarja, takšen daje dovolj možnosti, da se prilagodimo trenutnim gospodarskim razmeram. Nimamo biološko pravilnega enotnega obrazca za takšen kolobar, ki bi veljal za vse primere. Vsako posestvo mora dobiti kolobar, sestavljen na podlagi krajevnih pogojev, ki jih določajo tla, klima in pa gospodarske zahteve. V toliko smo vedno in povsod vezani, ko postavljamo kolobar. Ne bom našteval nekih obrazcev za sestavo kolobarja. Komur so potrebni, naj seže po strokovnih časopisih, pa bo našel predloge za posamezne kraje. Le to bi dejal, da je za naše kraje najprimernejši 6-letni kolobar za planinska in 8-letni za nižinska posestva. Le če sejemmo lucerno v kolobarju, ga bomo raztegnili na 10 let.

H koncu še nekaj. Noben poljedelec, zadrugnik ali kmetijski strokovnjak ni takšen genij, da bi v glavi obdržal vse, kar se je dogajalo na tej ali oni njivi to ali ono leto. Kmetovalec ima lažje stališče, ker nima toliko pomniti in ker je stalno na isti zemlji, ker se gospodarjenja le po generacijah. Ima časa dovolj, da izroči nasledniku vse, kar ve in zna v stroki. Drugače je na zadrugnih in državnih gospodarstvih. Tu ni stalnosti, torej je

potrebno pismeno izročilo. To je posebna knjiga, ki ji pravimo kolobarna, ker vsebuje vse podatke o kolobarju ali parcelna knjiga, ker ima na vsakem listu natančen opis vsega, kar se dogaja v času enega kolobarja na isti parceli. Kolobarna knjiga je najvažnejša strokovna knjiga, to je kronika polja, strokovni zapisnik o tem, kako kolobar poteka, kakšen uspeh imajo posamezni poljedelski ukrepi in uporabljena sredstva. To je matična knjiga polja. Ima dva dela: prvi opisuje posestvo, vsebuje klimatska in fenološka opazovanja in splošne podatke o letini. V drugem delu so pa podatki za vsako parcelo, njivo ali poljino, ločeno po kulturah in po posevkih. Po izteku kolobarja nam nudi ta knjiga jasno sliko o njegovi vrednosti, da ga lahko popravimo in izpopolnimo.

K. J.

Skrb Zveze borcev v Kopru za šolanje partizanskih sirot

Okrajni odbor Zveze borcev v Kopru skrbi za šolanje 175 otrok, sirot padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja. Od teh stanuje v Dijaskih domovih v Kopru in drugod v okraju 70 dijakov, ki so preskrbljeni z vsem potrebnim.

V preteklem letu je okrajni odbor Zveze borcev izdal za štipendije oskrbovancem okoli tri milijone dinarjev. Na Dan republike

Za dvig kmetijstva na Goriškem

Svet za gospodarstvo pri okrajnem ljudskem odboru Nova Gorica je razpisal prvi nagradni natečaj za dvig in pospeševanje kmetijstva. Natečaj predvideva nagrade v višini 10 milijonov din. Za nagrade lahko tekmujejo vsi tisti kmetovalci, ki se bodo najbolj izkazali z načrtnim pospeševanjem živinoreje, pri gradnji gnojišč in gnojilnih jam ter ureditvi hlevov in živin.

Precej nagrad je predvidenih tudi za ureditev strnjjenih vinogradov in sadovnjakov.

Novoletna jelka v Podragi

Tudi letos smo z lepim programom razveselili naše najmlajše. Pionirji so nastopili z dvema kratkima igricama in zapeli nekaj pesmi. Zelo so se otroci razveselili priloga dedka Mraza, še bolj pa njegovih daril. Največ smeha je vzbudil Krpan, ki je prignal na oder svojo kobilico. Dedek Mraz je obdaroval nad sto otrok. V imenu najmlajših se vsem darovalcem in tistim, ki so pomagali, da je prireditelj lepo uspela, toplo zahvaljujemo.

T. I.

V hotelu »KRN« v Tolminu nekaj ni prav

Pred časom je bil razrešen upravnik hotela »KRN« v Tolminu. Vzrok razrešitve je bil večji primanjkljaj v vinu. Imenovan je bil novi upravnik, ki pa je postavil pogoj: plačo prejšnjega upravnika (14.000 din) kljub temu, da je že stalno zaposlen na drugem mestu in ima podobno plačo. Novi upravnik pride malokrat med goste, da bi slišal pripombe. Nameščenci so skoro brez pravega vodstva in med njimi ni skupnega, organiziranega in tovariškega dela. Hrana draži, obroki pa so manjši in slabše pripravljeni.

Vsekakor bo treba to vprašanje do prihodnje turistične sezone urediti. Lokal sedaj ni izkoriščen, kar vpliva na cene in drugo.

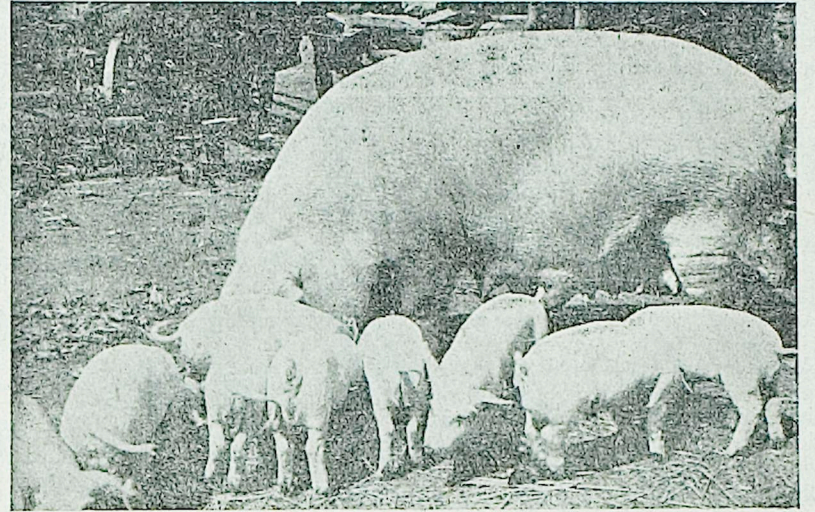
—p—

Pozdravljamo pobudo za saditev oljk

K razpisu nagradnega tekmovanja za saditev oljk, ki nam jih bo pripravil Zavod za pospeševanje gospodarstva, bi omenil, da bi nam kmetijski strokovnjaki pojasnili naslednje: V razpisu piše, da je treba za saditev oljk za vsako sadiko skopati en do en meter in pol široko in en meter globoko jamo. Naši take jame, medtem ko v starih opetrdih celinskih tleh se mora skopati take jame, medtem ko v starih opetrdih vinogradih ali njivah to ne bi bilo potrebno, ker je bil teren že pred saditvijo globoko obdelan. Kmetje se bodo verjetno lotili saditve oljk tudi v stare opešane vinograde. Zeleli bi, da bi nam strokovnjaki pravočasno sporočili, kaj je bolj pravilno, ker bi nam s tem prihranili precej dela. Vse kaže, da bodo ljudje sadili precej oljk, ker vedo, da dajejo oljke dragoceno olje.

Varujmo našo živino

Če je slaba živinoreja, tudi poljedelstvo ne more biti dobro. Toda žal je ravno živina vedno izpostavljena raznim škodljivim vplivom, ki povzročajo mnogokrat neozdravljivo bolezen, ki ji sledi pogin živali ali pa prisilni zakol. Mnogo je vzrokov, ki povzročajo obolenja na živini. Prav tako je tudi mnogo načinov borbe proti tem boleznim. Veterinarska služba mnogokrat ne more pravočasno posredovati. Pravočasno posredovanje pri boleznih je odločilno za razvoj bolezni, oz. ozdravljenju bolne živine.

Lepe in zdrave živali so ponos živinorejca.

Državni zavarovalni zavod zavaruje živino in vsak živinorejca, ki je žival zavaroval in plačal premijo, v primeru pogina živali dobi zanj odškodnino. Državni zavarovalni zavod plačuje ogromne vsote vsako leto kmetom kakor tudi zadrugam in posevstvom. Samo v letu 1953 je bilo v Sloveniji izplačano čez pet milijonov dinarjev odškodnine, dasiravno je v Sloveniji le približno

„ROG“ NOVA LADJA NAŠE TRGOVSKE MORNARICE

V Soboto navsezgodaj zjutraj je prvič spustila sidro v Piranskem zalivu naša velika prekoceanska ladja »Rog«, ki jo je nedavno nabavilo podjetje »Splošna plovba« Koper. To je največja od treh v zadnjem letu nabavljenih ladij. Dolga je 133 m in ima 10.300 ton nosilnosti. Urejena je za prevoz tovara.

Ladja je novejšega tipa in plove šele nekaj let. Opremljena je z radarjem in drugimi tehničnimi napravami, ki jih zahtevajo sodobno urejene ladje.

V dopoldanskih urah so ladjo obiskali predstavniki oblasti, množičnih organizacij in podjetij, ki jih je sprejel na krovu kapitan Mirko Podgornik. Ladja je bila zasidrana v Piranskem zalivu tri dni. Ves ta čas sta dva motorna čolna stalno vozila obiskovalce, ki so si želeli ogledati to doslej največjo ladjo koprškega podjetja.

Pred odhodom je LOMO Piran priredil sprejem, ki so se ga udeležili poleg kapitana ladje in častnikov tudi predstavniki podjetja »Splošna plovba« ter drugi gostje. Ob tej priložnosti so posadki darovali umeniško sliko mesta Pirana.

Prihod nove ladje je prav gotovo za vse nas zelo razveseljeval, saj pomeni, da se naše novo ustanovljeno podjetje lepo razvija in krepi, obenem ko s skupnimi napori ustvarjamo našo mlado trgovsko mornarico.

10—12% živine zavarovane. Zelo preprosta je računica, če hočemo vedeti, kolikšna je škoda v Sloveniji vsako leto, če bi bila vsa živina zavarovana. V tem primeru bi Državni zavarovalni zavod izplačeval letno nad 50 milijonov dinarjev.

Seveda tudi Državni zavarovalni zavod teži za tem, da bi bila škoda čim manjša, da bi se bolezen čim bolj omejila. Iz posebnega preventivnega fonda DOZ nabavlja razna sredstva za preprečevanje živinskih bolezni. Podružnica Državnega zavarovalnega zavoda v Postojni je

nabavila filme, ki jih predvaja po vaseh postojnskega okraja. Predvajanje filmov spremljajo predavanja o preventivni zdravstveni službi. Dosedaj so te filme predvajali že v Grahovem, Uncu, Hruševju in v Iga vasi. Udeležba je bila še kar zadovoljiva in tudi ljudje so bili s predstavami zadovoljni. Filmi prikazujejo, kako nastane in se širi, in kako se živinorejca lahko ubrani hude živinske bolezni — svinjske kuge. Zelo nazorno je prikazano, kako bolezen spoznamo na živali.

Prikazujejo tudi živinsko bolezen chinokozo, ki pa je pri nas manj znana, medtem ko je v drugih republikah naše države precej močno razširjena. Tretji film prikazuje žetev s sodobnimi stroji in razvoj rastline.

S tako preventivno službo skuša DOZ zaježiti živinske bolezni in s tem seveda zmanjšati občutno škodo, ki jo vsako leto utrpijo živinorejci zaradi raznih živinskih bolezni.

I. Š.

Pomaranč bo dovolj!

Za novoletne praznike so se v izložbenih oknih trgovin v Kopru pojavile lepe in debele pomaranče. Naravno, da so jih ljudje radi kupovali, saj so bile le po 190 din kilogram. Pomaranče imajo tenak olupek in so zelo sladke. So veliko boljše od tistih, ki smo jih prejšnja leta uvažali iz sosednjih držav, ki so imele debel olupek, slabši okus in so bile vrhu tega še dražje.

Te pomaranče so iz prve pošiljke 800 ton, ki so jih pred dnevi pripeljali na Reko in so že vse razprodane. Zadruga trgovsko podjetje »Kooperativa« je preko Tanjuga sporočila, da bo te dni prispela na Reko druga pošiljka 1000 ton pomaranč in limon. Tretja pošiljka 2000 ton pa bo prispela v februarju ali marcu. Cena bo še nadalje ostala od 180 do 190 din za kilogram.

Te pomaranče dobavlja za Jugoslavijo neka trgovska družba iz Izraela.

Obilo sreče in uspeha
v novem letu 1955
Vam želi podjetje

Mesopromet v Kopru

»KOTEKS« odkupuje po svojih zbiralnicah in kmetijskih zadrugah nepoškodovane domače

svinjske kože po 200 din za kg

Kmetovalci, klavnice — odrite vse prašice in oddajte kože najbližji zbiralnici »KOTEKS«, ki vam plača najvišjo dnevno ceno!

KOTEKS, LJUBLJANA, KIDRIČEVA ULICA ŠT. 3

SKUD »Tone Tomšič« dobro deluje. Mešani pevski zbor bo v kratkem nastopil z dobro pripravljenim koncertom. Obstojajo moški, mešani, ženski in mladinski pevski zbor. Dramski odsek pripravlja igrano »Rdeče rože«. Problem pa so primerni prostori. Vedno bolj je občutena potreba po sodobnem kulturnem domu. Ljudski odbor bo moral na to resno misliti. Pred štiridesetimi leti smo v Il. Bistrici že imeli manjši kulturni dom.

Na predlog prosvetnih delavcev je ljudski odbor mestne občine sprejel sklep, da bo kupil hišo na otoku Krku za letovanje šolskih otrok.

K. M.

Sodna razprava v gledališki dvorani

»Mladost pred sodiščem« = četrta premiera GSP v Kopru

Naša kritika o uprizoritvi »Metel« v Kopru je vzbudila veliko hude krivi in zamere. O namenu kritike ne bomo zdaj zgubljali besed, saj je bilo o tem že veliko napisanega in porabljenega mnogo tiskarske barve ter papirja. Zanimivo pa je bilo pri tej koprski »aferti« dejstvo, da pri vsej užaljenosti in prazdetosti ni šlo nikomur za to, da bi odgovoril na članek in dokazal napačnost, ampak je bilo vse prizadevanje prizadetih usmerjeno v to, da bi našli »krivca«, t. j. avtorja članka. S tem so pa samo dokazali, da zamere niti ni zaradi tega, ker ocena predstave ni preveč ugodna ali ker ne bi bila resnična (čeprav se osebno z nekaterimi ugotovitvami nisem strinjala), temveč iščejo avtorja članka samo zato, da prepričajo sebe in njega, da je »žrtve« spletke nasprotne stranke, ki ga je nahajalska k takemu pisanju. Vsi vemo, da so umetniki, kakor vsi ljudje, sila občutljivi za kritiko, posebno če pride iz ust »laika« in da večinoma preneza samo hvalo. Pri tem pozabljajo, da imajo tudi oni lahko napake in pomanjkljivosti, kakor mi vsi in pozabljajo celo na to, da so tudi veliki umetniki včasih doživeli neuspeh, toda s tem jim ni nihče oporekal prejšnjih uspehov ali zaničal bodočih. Pri koprskem gledališču pa tokrat ni šlo zgolj za običajno občutljivost, ampak, žal, za mnogo več. Pri tem so se pokazale razprtije in delitev v tabore — skratka kriza, ki jo preživlja ta mladi gledališki kolektiv. In to že po treh mesecih skupnega dela. Skoda, to vsekakor ne bo v prid njihovem delu in umetniški rasti, mi pa smo si toliko obetali od novoustanoavljenega poklicnega gledališča.

Podrobno razpravljanje o teh problemih in njihova analiza presega namen tega članka. Kljub temu pa moram omeniti še dejstvo, o katerem ljudje mnogo govorijo. To je repertoarna politika gledališkega vodstva. »Mladost pred sodiščem« je bila v letošnji sezoni četrta predstava istega dela, ki ga igrajo tudi Tržačani, pred durmi pa je še peta — »Bratovščina Sinjega galeba«. Pravilo, da je repertoar programska izpoved katerega gledališča in če to drži, potem se zdi, da je GSP s to izpovedjo pokazalo, da je brez jasnega programa in brez dosledne repertoarno - umetniške smeri. Drži sicer dejstvo, da so zašla v repertoarno krizo tudi večja in centralna gledališča in drži tudi to, da je program SNG v Trstu kvaliteten. S tem pa še ni rečeno, da ni dobrih del izven tega repertoarja in da je potrebno tako dosledno capljanje za

ha »Mladosti« po naših odrih so pripomogli Celjani, ki so jo prvi igrali in želi ogromen uspeh. Žal jih nisem videla in ne morem potegniti nobene primerjave. Toda, če so uspeli, sem prepričana, da ne toliko zaradi dela samega, kot zaradi svoje dobre in sugestivne igre. »Kot bi jim bilo pisano na kožo,« so govorili tisti, ki so jih videli. To je velika pohvala. Koprčanom pa ni bilo niso na kožo in zato niso mogli rešiti dela, ki ga neki naš priznani literat upravičeno imenuje »spretno kriminalno odsko reportažo, zajeto iz osrčja najbolj pereče sodobnosti.« Avtor, Hans Tiemeyer, si je zamislil novo in senzacijsko obliko odrskega dela, ko je oder spremenil v sodno dvorano in gledališko publiko v občinstvo te dvorane. S tem je ustvaril tudi neposreden stik z občinstvom. Razprava poteka v prvem delu dramatično in napeto kot vsaka prava kriminalka, toda v drugem delu, ko se dejanje razplete in umor pojasni, takrat nima v sebi več dovolj elementarne sile, da bi pokazalo z vsem potrebnim podudarkom na vir zla, na resničnega obtoženca in krivca — na družbo. Avtor se zaplete v protislovja in delo se sprevrže v agitko z navnim sklepom: čuvajte mladino!

Koprsko uprizoritev »Mladosti« je režirala dramaturginja GSP, *Djurđica Fleretova*. Kljub skrbni in vestni režiji ji ni uspelo zakriti pomanjkljivosti dela samega, kar bi pa tudi uspelo samo dobremu in izkušenemu režiserju, ki obenem razpolaga z vigranim in kvalitetnim kolektivom. Toda kljub temu, da Fleretova ni poklicni režiser, ji moramo priznati uspeh pri delu z igralci in tekstom. Glavna pomanjkljivost njene režije pa je bila prevelika statičnost nekaterih oseb (nadjornica in prevelika razgibanost drugih na nepravem mestu (sodnik in mati Ane Daalders). Dogajanje in vzdušje v dramu se je primerno stopnjevalo, le konec je zbledel, kar pa je verjetno avtorjeva krivda.

Glavna teža igre sloni na Ani Daalders, ki jo je igrala *Breda Urbičeva*. Vloga zahteva od igralca dobršno mero znanja in rutine, predvsem pa doživljenjske in resničnosti. Mladolena morilka naj bi bila upodobitev povojne duševne stiske in razdvojenosti mladih ljudi, ki se jim poznajo vojne strahote ter zanemarljiva vzgoja. Pri Bredi Urbičevi pa to ni prišlo vselej do izraza in čeprav je bila v nekaterih momentih prav dobra, je bila zlasti v drugem dejanju precej slabša in je postala mestoma nerealna. Histerično metaenje po tleh in vpitje ob koncu pr-

like med uradnostjo in strogostjo, med psihologijo sodnika in šablono birokratskega uradnika. Njegovi premiki v navzočnosti obtožencev (prav posebno tekanje po odru z Ano pred njenim priznanjem) so bili včasih ne-logični. Odlikuje pa ga izredno kultivirana govorica.

Majda Skrbnikova in Oskar Venturini sta tolmačila vloge Anine matere in očeta. Oba sta zadovoljila, posebno Venturini, medtem ko bi Skrbnikovi lahko očitali ponekod pretirano afektiranost in nepotrebno sprehajanje po odru. S svojo domiselno igro in nepretiranim obnašanjem jezikave ženske nas je presenetila *Marga Filčeva*, ki smo jo do zdaj gledali le kot mlado ljubimko. Bila je brez dvoma najbolj do potankosti izdelan lik predstave. Vloga revolucionarne nadzornice je odigrala *Sonja Stoparjeva*, ki žal ni pokazala niti najmanj revolucionarnosti in je bila najbolj blede figura koprskoprsk uprizoritve. Res pa je, da tudi besedilo samo ne nudi veliko možnosti za uspešno kreacijo. Očitamo ji lahko tudi preveč statičnosti, kar pa gre morda na rovaš režije. *Jože Zalar* in *Branko Karbič*, kot kriminalni uradnik in sodni sluga, sta harmonično dopolnjevala celoto.

Rijavčeva scena je bila lepo in primerno izdelana, morda malo preveč stilizirana v primeri z realno igro igralcev.

Z. L.

France Magajna: Skozi tuje sadovnjake

IZDALA »KMEČKA KNJICA«, Ljubljana

Nič kaj posebno mo ne zanimajo spisi, ki so ukvarjeni s kmetijstvom, sadjarstvom in peševstvom, ker so povsem pisani tako nekak čudno in suhoparno. Pred delom »Skozi tuje sadovnjake« pa sem lo postal. Morda mi bo pa Magajna približal to snov. In res! Požrl sem knjigo ne zaradi eksotične vsebine, marveč zaradi načina obravnave, zaradi načina pisanja. In sem si mislil: kdor zna pa zna! in žilica mu ne odpove nikoli.

Knjiga ni delo kmetijskega sadovnjaka, ki »ima šole«, marveč uspel poskus strokovnjaka-samouka, predstaviti našemu bralcu eksotične, on jih imenuje »tujce«, sadne vrste. Delo je razdelilo na 3 dele. V prvem govori o Sadju tujih dežel, v drugem o Lupinarijih tujih dežel, v tretjem pa o Problematiki drevja in gozdov.

Kakih 60 različnih predstavnikov je našlo mesto v njegovem opisu. In prav zadost jih je! Ne premalo ne preveč! »Firičnosti« — kot so neke v knjigi sam izražajo — povprečnega kmečkega bralca bo zadostilo, če bi pa kdo od bolj izvedenih vtaknil svoj nos v knjigo, bo tudi nekaj dobil.

Poklicnemu strokovnjaku moram prepuštili strokovno oceno knjige. Ta bo namreč ocenil »kaj«, jaz pa bi rad »kako.« Tu moram takoj povedati: Franc je ostal stari Franc, kakršnega sem spoznal osebno že pred dobrim letom: prikučen možak, ki tako rad nerpisano pomodruje o vsaki stvari in jo zna tako zasukati, da ji najde vedno sončno stran, humorist, ki mu zlepa ne zmanjka tal in se povsod znajde, tudi med razpravo o — sadju.

In domače je njegove pisanje: neprestano te vabi v Vremsko dolino, v same Gornje Vreme, kjer je doma, na njegov vrt, ki je bil dolga leta in je najbrž že prava to preizkuševališče. Sem je priromalo nešteto rastlin toplega juga okuati našo kraško zimo, ki jim je povečini bila usodna.

V tretjem poglavju pa odkriva marsikatero po svoje zanimivo misel, n. pr. o poskusih pogozditve Tolminske in krajev, ki jih ogrožajo snežni plazovi, daje navete o drevedredih in še veliko drugih stvari.

Oprema in notranje ilustracije so zadovoljive. Lepo je tudi napisan uvodni članek z najpotrebnejšimi podatki o avtorju.

Marijan Breclj

Otvoritev gledališke sezone v Tolminu

Pred kratkim je tolminsko gledališče otvorilo novo sezono z zanimivim dramskim delom holandskega pisca Tiemaryerja »Mladost pred sodiščem«. Delo je v režiji in sceni režiserja Emila Freliha doživelo izreden uspeh. Igralci so pod njegovim večjim vodstvom kreirali svoje močno doživljene vloge s toliko prepričevalnostjo, da smo bili ves čas pod vtisom, kot da prisostvujemo resnični sodnijski razpravi.

Lutkovno gledališče v Novi Gorici

Lutkarstvo ima pri Slovencih že lepo tradicijo in je doseglo precejšnje uspehe. Naš najstarejši lutkar je bil akademski slikar Klemenčič. Izdelal je oder in marionete do tolikšne popolnosti, da je, kdor je gledal njegove predstave, pozabil, da gleda le oblečene lesene figurice — marionete, ki so zaživele pred njim kot resnični igralci na odru. In če je tak vtis dobil pri Klemenčičevih predstavah odrasel človek, kako so lutke šele vplivale na otroke, katerega fantazija je mnogo večja, kot je fantazija odraslih.

Razen marionet pa imamo v lutkarstvu še ročne lutke. Tudi na tem področju lutkarstva imamo Slovenci že precej izkušenj. Gledališče ročnih lutk so zdaj ustanovili v Novi Gorici, vodi pa ga tovarišica Majerjeva. V tednu pred Novim letom je imelo svojo otvoritveno predstavo.

Slučajno sem prisostvoval tej predstavi in bil sem prijetno presenečen. Nisem si mislil, da lahko tudi ročne lutke ustvarijo iluzijo resničnosti.

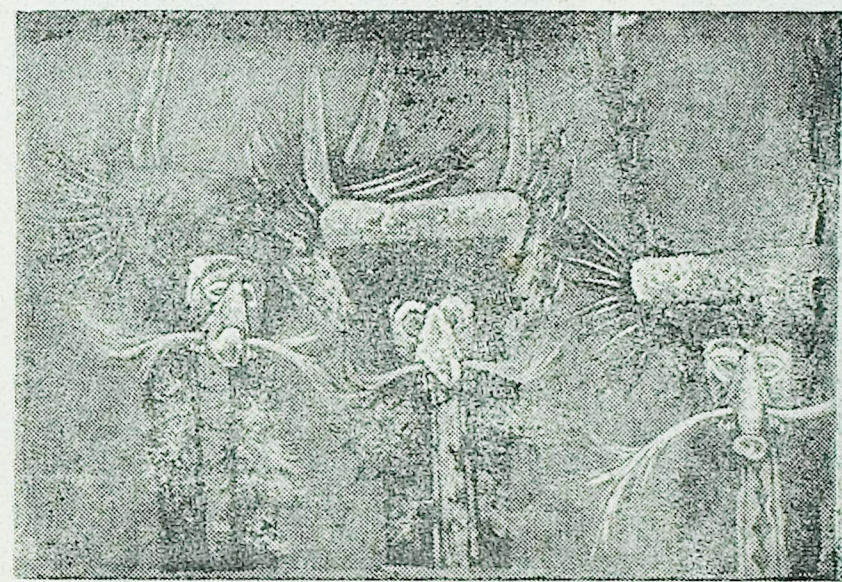
Prva stvar, ki me je presenetila,

ni zastor. Prvi, ki se dviga navzgor in tvori nekak baldahin nad predodriščem, in običajni zastor, ki zakriva glavni oder. Tretja posebnost pa sta dve niši, na vsaki strani odra in v katerih — po potrebi seveda — tudi nastopajo lutke.

Za tako tehnično opremljen oder pa je treba primerne besede, to se pravi scenarij igre mora biti napisan tako, da je ves oder funkcionalen.

Zdaj pa nekaj besed o igri in uprizoritvi.

Lutke so nam prikazale igrice napisane po pravljici bratov Grimm o tekmi med zajčkom in ježem. Saj jo gotovo vsi poznate. To je tista zgodba, ko sta stavila zajec in jež, kdo hitreje teče. Stavila sta za vrečo hrusk. Stavo je dobil jež, seveda z majhno zvižaco. Na »start« je prišel sam, na »oilje« pa je postavil že pred tekmovanjem svojo ženo. To je okvir pravljice. Morala pravljice pa je ta: jež se je trudil in delal, da si je nabral hrane za zimo, zajec pa je le pohajkoval in živel iz dneva v dan. Zdaj pa, ko

France Mihelič: Maske

je bil oder. Za ročne lutke mora biti oder čim bolj praktičen, kajti za to vrsto lutkarstva ni potrebna stalna dvorana s fiksnim odrom. Ravno nasprotno. Oder mora biti grajen tako, da ga je možno montirati v vsakem malo večjem prostoru. In ta oder je tak; pa še eno posebnost ima: dvojni igralni prostor, oziroma predodrišče in glavni oder. Druga posebnost je dvoj-

se bliža zima, bi rad na lahek način prišel do hrane, da mu ne bi bilo treba v mrzlih mesecih gladovati. Zmaga delavni jež nad malomarnim in lenim zajcem.

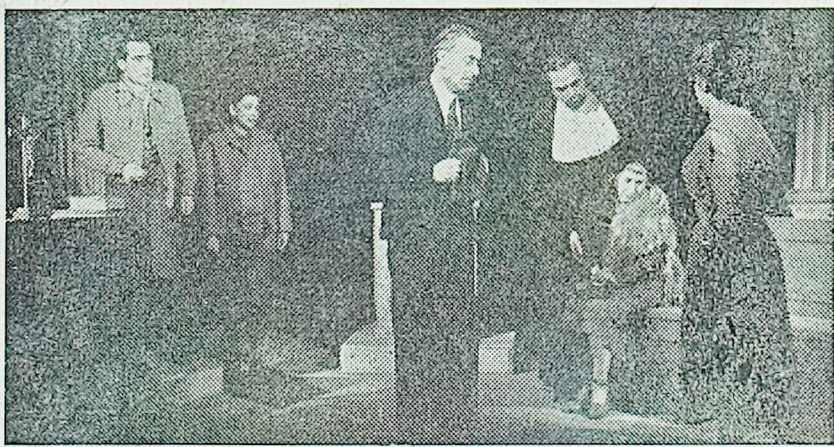
To zgodbo, v kateri nastopajo same živalice, so povezovale tri »človeške« lutke, ki so nastopale v predodrišču in nišah: fantek in pučka pa še harmonikaš. Ti trije so imeli svoj »špas« med posameznimi slikami. Vendar to ni bila samostojna igra, temveč harmonikaš povezuje med odrom in publiko. Te tri »osebice« so igro na odru komentirale in ji sledile kot »gledalci« Vezale so igro in gledalce v dvorani. S tem je olt ustvarjen najtesnejši kontakt med lutkami in publiko.

Tehnika vodenja ročnih lutk ni lahka stvar. Od igralcev zahteva mnogo. Igralec mora svojo lutko voditi in še igrati, to se pravi govoriti tekst svoje lutke. Igralec mora paziti, da je lutka vedno v isti ravni, da ne »pada« pod raven odrske ploskve. V tem oziru bodo morali igralci še marsikaj popraviti. Seveda ne velja to za vse. Pa tudi pri samem igranju — pri tekstu — se bodo morali nekateri še učiti. A vse pomanjkljivosti so take, da jih je možno kaj hitro odpraviti.

Gledaliških predstav, takih ali drugačnih, imamo za najmlajše gledalce zelo malo. Lutkovno gledališče iz Ljubljane sicer gostuje po vsej Sloveniji, a ima tako velik delokrog, da ga samo nikakor ne more izpopolniti. Zdaj pa, ko imamo v Novi Gorici res lep in tehnično popoln lutkovni oder, zakaj ne bi gostovali stalno po vsej Primorski? Zakaj ne bi za Primorsko imeli svojega poklicnega lutkovnega gledališča? Potreba po njem je očitna. Strokovni kader imamo, saj je tovarišica Majerjeva s svojim delom ponovno dokazala, da je ena najboljših slovenskih lutkarjev. Ustvarila je oder, sceno in lutke. In ne samo to, igrice je tudi sama napisala. Pravi lutkar živi s svojimi lutkami, jih ustvarja in oživlja pred gledalci — občani in pionirji, ki so mu za to tudi hvaležni.

R. F.

I. P.

Prizor iz II. dejanja Tiemeyerjeve drame »Mladost pred sodiščem« v uprizoritvi GSP v Kopru

programom sosednega večjega mesta. Posnemanje? Konkurenca? Zadržega? Karkoli, vsekakor nepravilno! Pri tem ne smemo tudi pozabiti, da so uprizoritve tržaškega SNG kvalitete in da imajo zato pri nas precej širok krog občinstva, ki se čuti ob taki vzporednosti repertoarja prikrajskega za gostovanje. Izgovor, da ima koprsko gledališče širok delokrog in mnogo odrov, samo deloma opravičuje napačno repertoarno politiko.

Pred premiero »Mladosti« pred sodiščem« smo pisali o delu samem, o njegovem avtorju in uspehih, ki jih je dosegla uprizoritev na mnogih odrih. Zato tega ne bi zdaj ponavljala. Zdi se mi samo, da so prav ti uspehi zavedli vodstvo, da se je odločilo za to senzacionalno sodno razpravo, pri kateri je obtožena sodobna družba na Zahodu. Do uspe-

vega dejanja, se mi ni zdelo preveč umestno, ne vem pa, če ni to bila rešitev, na zamisel.

V vlogi Pieta van Doorna je nastopil *Tone Albreht*, ki nas je prijetno resenelil. Izdelal je strastno prizadet lik Aninega prijatelja, prežgodač in napačno dozorlega mladega človeka, razkožnega zaradi vojnih strahot in nemoralnega življenja. Mogoče se je za spoznanje prehitro vdal in postal preveč jokav.

Albert Raner, tretji partner obtožene trojice, je najmlajši, skoraj še otrok. Nient je bil v Ranerjevi interpretaciji eden najboljših likov predstave ganljivo otroški in preprost kljub temu, da je hotel veljati za odraslega.

Veliko več smo si obetali od sodnika, *Albina Penka*. Kljub temu, da je bilo videti, da je vlogo zelo natančno naštudiral, ni vselej ujel raz-

DEDEK MRAZ

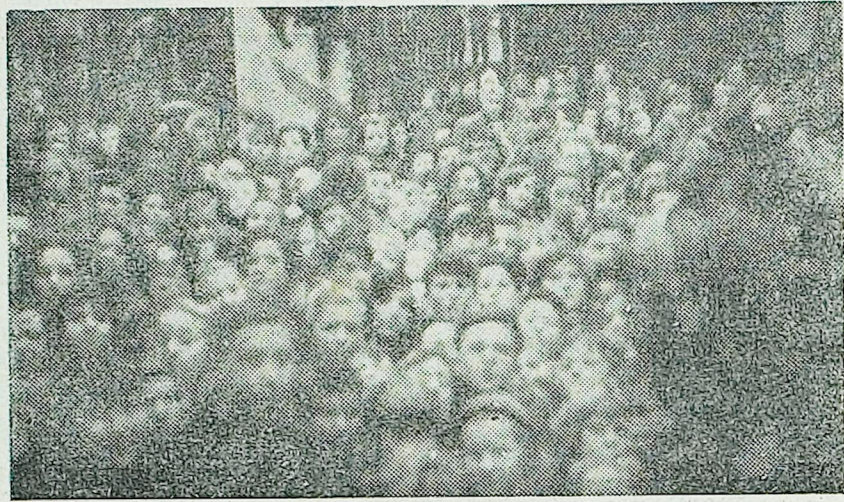
in tisoč svetlih oči

Že ves teden pred edenintride-setim decembrom je mala Metka spraševala: »Očka, kolikokrat bo mo še šil spati, prej kot bo prišel dedek Mraz in bom napravila Novo jelko?« Metka se ni zmočila dolgo besede: Novoletno jelko. Očka celo ponomi ni imel miru. Ko se je prebudil, ga je Metka takoj zaposilala: »Še dva dni, očka, in bo Nova jelka, ali ne?«

Ni bil samo Metkin očka, bilo jih je na tisoče, ki so odgovarjali: »Še dva dni, še en dan, jutri...«

Na tisoče je bilo ljudi, ustanov, tovarn in obratov, ki so poskrbeli, da se je ob praznovanju raket na Novoletnih jelkah zasvetilo na tisoče parov očk, da je na tisoče ročice izbiralo na stolnicah otroškega sejma: še ta voziček, še tega lekončica, še to-le slikanico, poramarono, barvice, zvezek, gumicaro...

Za Novo leto ima vsak človek kakor željo, če drugega ne, si zaželi vsaj tople voščilne besede: Srečno, zdravja in zadovoljstva polno novo leto! Na kmetih pristavljajo

Pionirji in cicibani poslušajo dedka Mraza

temu voščilu še: »in dobro letino.«

Kaj pa najmlajši? O, te pa dobro poznamo, in vemo kako in s čim jim je treba voščiti. O tem bo najbolje znal povedati sam dedek Mraz, ki je bil ves teden zaposlen z razdeljevanjem darov. Obiskal je vse kraje na Primorskem in odšel tudi v Trst. Povedal bo, kako in kdo je po posameznih krajih poskrbel, da je bilo toplo pri srh in svetlo v dušah tisoč in tisoč otrokom.

DEDEK MRAZ IMA BUDAŠO

Ko smo vstopili v njegovo sobo, je dedek Mraz sedel pri peči in se grel. Povedali smo mu našo željo, da bi radi vedeli, kako je bilo letos z obdarovanjem. Dedek Mraz si je najprej pogledal dolgo belo brado, nato pa začel:

»Moja stara srce se je pomladilo v teh dneh, ko sem videl toliko zadovoljnih obrazov. Res sem vesel take skrbni odraslih in množičnih organizacij, da so vse tako lepo pripravili. Kje naj začnem? No, ker smo že tu pri morju, bom najprej povedal, kako je bilo na Koprskem.

V Kopru smo razdelili za 330.000 din bonov. Te bone je dobilo 1100 otrok, vsak za 30 din, za kar je potem lahko kupil na otroškem sejmu v mestni tržnici kar si je najbolj želel. Moram pohvaliti po-budnike otroškega sejma in še ti-ste, ki so prispevali v denarju. Zvedel sem, da je okrajni ljudski odbor Koper dal 800.000 dinarjev, gradbeno podjetje »Gradbenika« 50.000 din in 50 igralč, okrajna Zadrna poslovna zveza 50.000 din, podjetje »LIPA« 40.000 din, avtoprevozno podjetje »Slavnik« 20.000 din, Zavod za socialno za-varovanje 100.000 din, Trgovinska zbornica 100.000 din, Mehanoteh-nika 100 pušk in več igralč itd.

Veliko zanimanja je vzbudil spre-vod na štirih kamionih in enem avtobusu. No, da ne bo kdo mislil, da sem sam »okupiral« vsa ta vo-zila, moram povedati, da sem bil v pisani družbi medveda, volka, nosoroga, lisice, palčkov in njihove kraljice in še drugih malih ljudi. To je bilo nekaj za otroke, ki so se spoštljivo unikalni, če je medved malo zgodnjak.

Višek veselja je bil v Izoli, ko sem prišel z vsem spremstvom na

prostor za prireditve v tovarni Ar-rigoni. Srce se mi je smejalo, ko sem videl toliko radovednih obraz-ov in toliko svetlih očk uprtih vame. Škoda le, da prireditelji ni-so pripravili še zvočnika, da bi me bili slišali vsi otroci. Saj veste ka-je, kadar se zbere skupaj toliko mladež! Vse klepeta, kriči, vzkli-ku. Jaz pa nimam več tako moč-nega glasu, da bi preglasil množi-co takih mladih kričavcev. Opazil sem, da bi bili kljub nemiru radi slišali moj glas. Za prihodnje leto bi se organizatorjem priporočil, da bi preskrbeli vsaj veliko trobento. Omeniti moram še jo, da nisem bil kar nič zadovoljen, ko so ne-kateri moji spremljevalci delili bombončke kar po tleh. Malčki so

v Kanaj ob Soči, kjer je občinski ljudski odbor prispeval iz proračuna 50.000, tovarna cementa pa 30.000 din. Obdaroval sem veliko številu otrok. Otrokom padlih bor-cev in žrtvam fašističnega nasilja sem razdelil pakete z obleko in obutvijo.

V Goriških Bratih sem obdara-val otroke občine Kojsko in dvor-ni zadržnega doma na Humu. Po obdaritvi je bila filmska predsta-va in kulturna predstava, ki so jo izvedli šolski otroci.

... IN V TRSTU

V lepih Barkovlah sem obdara-val 93 otrok, ki obiskujejo sloven-sko osnovno šolo in otroški vrtec. Otroci so me v spremstvu staršev pričakali v dvorani tamkajšnjega

prosvetnega društva. Za začetek je ljudsko gledališče predvajalo igrico »Kuzek in muca« in eno-dejanko »Leni maček«, ki jo je za tržanski lutkovni oder napisala Zagrebčanka Djurdja Djevič. Nato sem razdelil pakete, ki so vsebovali igrače, sladkarije, knjige in oble-ke. V škedinju sem obdaroval 200 otrok. Požrtvovalni lutkar Marsič je otrokom pripravil nekaj saljnih prizorov, da so se od srca nasme-jali — in še jaz z njimi. V ulici R. Manna sem končno razdelil danila 230 otrokom iz Grete, Rojana, Pi-ščancev, Vernielisa, Belvederja in centra mesta. Obdaril sem še otro-ke vojaških invalidov in tiste iz III. okraja, katerim je neločljivi Pavliha pripravil prijetno razve-drilo in tako zaključil mojo pot.

„Poglej, mamica, tam je naša hiša“

Fajtih se je nekoč celo tako daleč spuzabil, da je s krampom uposto-il notranje prostore nove hiše in na zadnji strani porušil stopnišče, ki je vodilo na razgledno teraso na strehi. Ko sem videl ta zločin na-sega človeka nad lastnim domom, ki so ga zgradile pridne in pošte-ne delovne roke slovenskih zidar-jev, me je s Prešernovimi beseda-mi zagrabilo: »Kako strašna sle-pota je človeka!«

V notranjosti preprostih delav-cov je divjala nevihta: »Ali naj gremo, ali naj ostanemo? Kdo naj ve, če le ni nekaj resnice v vsem, kaj pa ti?« Če ostanem, ne dela in ne za-šlučka. Če ostanem, te čakajo trdi dnevi in mogoče celo zapore!«

Propaganda nasprotnikov Jugo-slavije je imela uspeh. Prvi »ubež-niki« so začeli nakladati pohištvo. V nekaj hišah je zamrlo življe-nje. Zaprta okna, so nemo gledala na ljudi, ki so hodili mimo in se ustavljali. Niso mogli verjeti, da je resnica. Spraševali so se: »Ali so res odšli in pustili tako lepo urejene domove?«

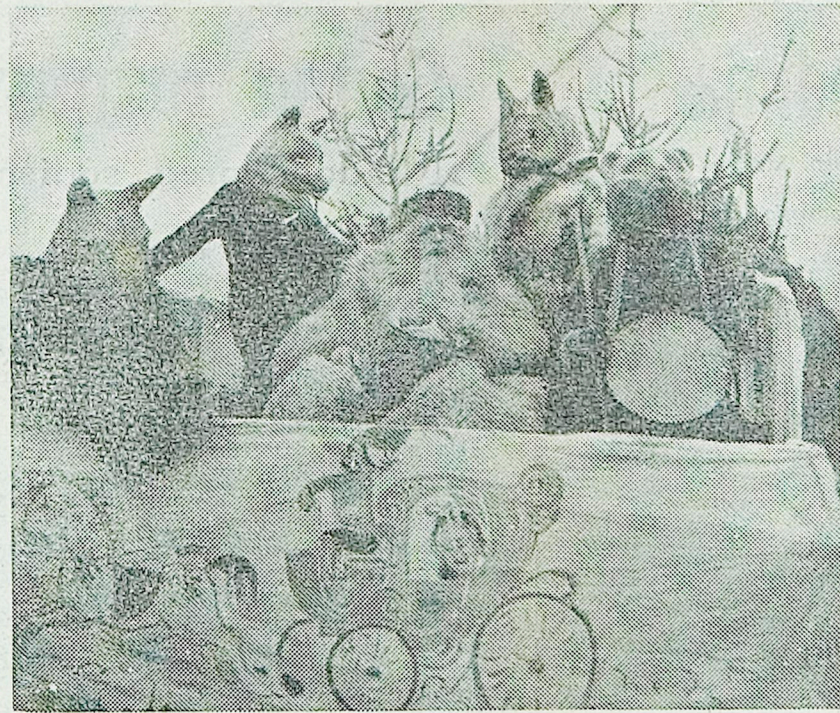
Ne vendar je bila resnica! Ko so videli prve uspehe svoje razglaše-ne propagandistične lajne, so še ojačali svoje delovanje. Znova so pridržali kamioni, znova so ljudje nakladali pohištvo, orodje, pridel-ke, posodo...

Starejši ljudje, polni življenj-skih izkušenj, so se zgrajali: »Kaj le mislijo ti mladi, da bežijo iz svojih hiš, s svojo zemljo, iz do-movine, ki jih pričakuje?«

Znova je omenelo življenje v nekaj hišah. Zemlja se je čudila: »Kam bežite, moji obdelovalci? Kaj sem vam storila, da me zapu-ščate in odhajate robotat tujci, ki vam bo izpil zdravje in kri?« Pri

Dedek Mraz

Sprevod dedka Mraza

Še zdaleč nisem povedal vsega, kar sem doživel te dni med naj-mlajšimi, toda že to naj bo v za-doščenje vsem, ki so z darovi ali kakorkoli pomagali. Izvršili so ve-

liko in lepo delo. Najmlajšim, ki v svojih otroških željah ne pozna-jo ovir, so pripravili nekaj tak prijetnih dni, da jih ne bodo ni-koli pozabili.

P. A.

oč. Nova hišica na Skofijah, v Jugoslaviji, je vedno glasneje ki-li-cala: »Vrnite se, dobri ljudje!« Ta glas je bil iz dneva v dan močnej-si in se mu družina ni mogla več upirati. Mož je neki dan sprožil: »Kaj če bi gi šla na konzulat po dovoljenje, da bi se lahko vrnili?« Zena ga je samo pogledala in se takoj odločila. S strahom v duši je odšla na konzulat. Ko je tam razložila svojo željo, so ji s prijaz-nostjo hipoma razpršili ves strah. »Saj boste šli domov«, so ji dejali. Te besede so jo božale, kot bi nek-oli hladil pekočo rano. Tudi na žu-panstvu v Dolini so hitro napra-vili seznam premičnih, (le da je bil ta sestavljen samo v italijan-sčini). Dva dni pred Novim letom se je družinica vrnila nazaj na Skofije. Zadnja je takrat odšla, prva se je sedaj vrnila. V Trstu je še precej družin iz vasi v Miljskih hribih, ki komaj čakajo, da bi se vrnile. V zadregi so za postopek, kako začeti. Še vedno vplivajo nanje propagandni glasovi: »Če se vrnete, vas bodo grdo gledali, ali pa vas bo še kaj hujšega dolete-lo.«

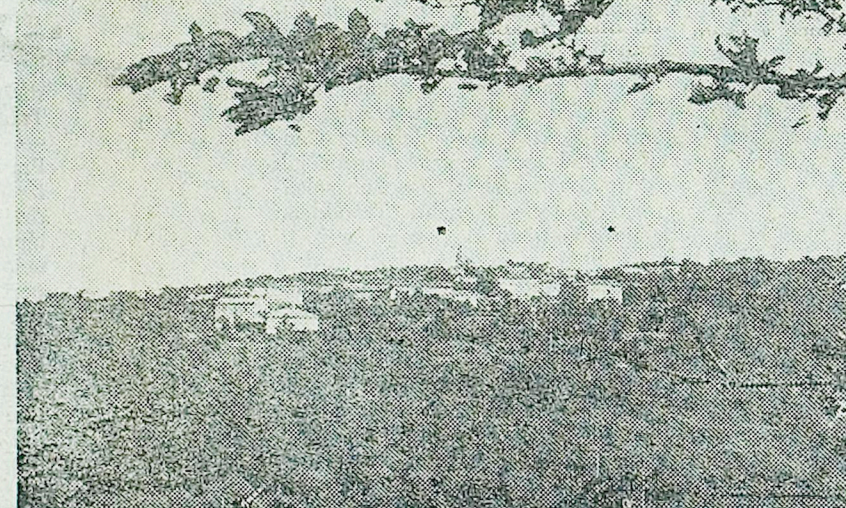
Ko je mali Fabjanček od daleč ugledal malo hišico, se je razjo-kal in dejal mamici: »Poglej, ma-mica, tam je naša hišica!« Koliko topline in ljubezni do domačije je bilo v teh otrokovih besedah! Za-

Rekli smo že, da je Indija de-žela s 360 milijoni prebivalcev. V odnosu na evropsko ustaljene raz-mere, na izdelane, čeprav žive je-zike, na dognano ekonomsko in politično stanje in nacionalno sa-mostojnost, ki že stremi k združe-vanju na višjih osnovah, v odno-su na vse to je Indija še zelo zaostala dežela, kjer so se le posa-menit predeli bolj približali našim predku. V primeri z našimi »zame-ni« je Indija pravi živ muzej.

Prvotni najstarejši prebivalci so bili potisnjeni v divje pragozdove, kjer se zdaj živijo divje in neomi-kanj življenje, urejeno na plemen-ski podlagi in govoriijo svoje po-sebne jezike. Predarijski prebiva-lci dežele so bili izrinjeni čisto na jug. To so Dravidi, ki so razvili več svojih jezikov. En dravidsko govoreči narod si je med zadnji-mi izbojeval pravico do državnosti v okviru Indije in ustanovili so 28. zvezno indijski državo Andra, njen jezik pa je telugu. Ariji pri-vladujejo v vsej srednji in severni Indiji. Ko so se razšli po tej deželi, se je njihov prvotni jezik zaradi mesečnjega nepovezanosti in teren-skih razlik razbil na mnogo si-ličnih jezikov. Nekateri od njih so razvili bogato literaturo, kot na primer bengalski, drugi — kakor pendežabski — pa se še danes ime-nujejo samo dialekti. Spet drugi — med njimi marat in državni Bom-bay — imajo že od nekdaj tradici-jo državne samostojnosti.

V Trstu so se nastanili v Dolini in jim ni bilo treba poskušati ti-stih tegob, kot ostalim družinam. Vendar se je kmalu začelo oglašati domotožje. Mali Fabjanček je vse dni prejel kakor v spraveval: »Mama, zakaj smo zapustili hišico na Skofijah?« Materi je bilo, kot bi jo kdo udaril po glavi. Grizlo jo je spoznanje, da ji otrok po pravi-taku uspevati. Ko so prišli v vas, so vsi otroci v dobro poznan slo-venih uniformah, ki je streslo: »Kam smo le zašli?« Mož je bil vse dni samo po gostilnah. Ni mu bilo mar za nobeno delo, večkrat ga je zalotila, da je imel solzne

Ogarev

Plavje

INDIJA dežela dvestopetdesetih jezikov

sprejeta po oklicanju indijske ne-odvisnosti (Indija je proglasila svo-jo neodvisnost leta 1947, nato so bile izvršene skupšinske volitve in izvoljen predsednik republike, nova ustava pa je bila sprejeta 26. novembra 1949, uveljavljena pa 26. januarja 1950), je uradni jezik Hin-du v pisavi Devanagari, ki se upo-rablja v dolini Gangesa. Petnajst let od uveljavljenja ustave bo še veljala kot uradni jezik tudi angle-ščina, razen tega pa je po ustavi priznanih še naslednjih štirinajst jezikov: Assam, Bengali, Gujarati, Hindi, Kanađa, Kashmiri, Mala-yalam, Marathi, Orija, Punjabi, Sanskrit, Tamil, Telugu in Urdu.

Ko so pred več tisočletji Ariji zasedli kašmirske visoko planote, so zaslužili tamkajšnje prebival-ce, plemo Brusaskov, ki so govori-li svoj jezik. Zaradi okamenela indijskega družabnega sistema, ki se skozi tisočletja skoraj ni me-njal, so še danes po Kašmiru po-gost pojav vasi, kjer arijski kmet-je govorijo svoj jezik, njihovi bru-

Petnajst let bo od tega, ko sva se srečala v vlaknu na progi Za-greb—Karlovac. Bilo je v mesecu aprilu, ko so bila ljudska življe-nja tako pocieni.

Vlak je bil nabit kakor čebel-njak. Prevladovali so bivši jugo-slovanski vojaki, ki so iskali rešitve pred neznanu usodo. Mimo oken so drvele horde modernih Hunov iz zapada nekam proti ju-gu. Vagoni so bili v naglici pre-mazani s kratko NDH, kar je po-menilo, da smo se čez noč znašli v novi državi, čeravno ji še nismo vedeli imena. Kakor da je ugnali moje misli, se je nagnil k meni ml'ad vojak ter mi posmehljivo šepnil: »So jo že pogrnuli naši v Zagrebu, kaj pomeni ta NDH? To je — »nezakonsko deťe Hitler-jak!« Čeprav sem se od srca na-smejal, sem ga rahlo dregnil s ko-lenom, naj bo previden. Nikdar pozneje mi ni vedel povedati kako to, da je imel tako zaupanje v člo-veka, ki ga je prvič srečal v živ-ljenju. Da, bil je to osemnajstlet-ni tekstinski delavec iz Maribora Franc Bajec, rojen na Vipavskem. Visoko čelo, plave in krotke oči so izdajale mladeniča, ki ni izgubil upanja v življenje. Rad bi bil še kaj povedal, toda v takih okolišči-nah gre težko beseda iz ust. To tem več, ker je opazil, da stojj pri vratih osoren in robotat vojak v temnorjav obliki z velikim U na čepici...

»No, kam pa, prijatelju?«

»Kamor me bo zaneslo! V Ma-ribor ne morem več, ker že selijo Slovence. Če se bo dalo, se bom prebnil na Primorsko. V Zagrebu sem zvedel, da se bo borba šele za-čela in da je treba začeti takoj z organizacijo.

»Kako vendar, saj vidiš, da je

MIHEC TONE: USODNO SREČANJE

vse končano!« — sem ga podražil. Francetu so se zaiskrile oči. Pre-maknil se je bliže ter odločno šep-nil: »Kaj pa Rusija, Amerika, An-glija? Mar mislite, da bo svet do-voilil, da ga premaga fašistična zver?« Krepek sem mu stisnil ro-ko, čeravno me je postalo sram pred tako odločnostjo, in prepriča-njem preprostega mladeniča.

»Karlovac! Vsi izstopiti!« je za-klical sprevodnik.

»Toda jaz potujem v Delnice, jaz v Ogulinu!« so ugovarjali po-niki.

»Nemogoče, ker so tam že drugi gospodari!« je pripomnil sprevod-nik, ne brez ironije.

»Ivan, ostaniva za sedaj tukaj. Jutri se najdva v odličiva kako in kaj. Lahko noč!« Tri dni ni po-zneje sem ga srečal v novi jugo-slovanski uniformi s hrvaško tro-bojko na čepici.

»Nič se ne čudite! Zaenkrat je tako: ali v lager, ali v nemško ujetništvo. Mi smo brezdomci, to-da čez nekaj tednov bodo čuti izdajalec, koga so prišli v njihovo vojsko. Sem že dobil zvezo in »rečča pomoč« že deluje.«

Tako torej, dokler sem se jaz skrivaj od prijatelja do prijatelja po Karlovcu, je Franc že začel z delom.

Iz Like in Korduna so prihajali glasovi o klanju ljudi. V odgovor nam grozotam se je v Karlovcu naglo organizirala pešička maše-valcev, ki so začeli pošiljati v gozd vse, do česar so prišli v hr-vaških kasarnah. Franc je bil blestel od veselja, ko je pripove-doval koliko pušk, strojnic in zdravil je šlo na »ono« stran. Kdo bi jim ne pomagal v tako svetli in pravični borbi? Nesojena NDH je bila s temi akcijami »mimogida« v svojih temeljih, kakor je izjavil predsednik posebnega vojaškega ročišča polkovnik Sabljak v poz-nejšem procesu proti karlovskim zarotnikom. Samo skrajni previd-nost pri mirnem zadržanju se je imel Franc zahvaliti, da ni izgu-bil glave že tedaj. Vojni komitej je bil izdan leta 1943. Nekoliko njegovih članov se je rešilo z be-gom, sedem jih je bilo ustreljenih, dvanaest članov pa jih je bilo ob-sojenih na dosmrtno ječo, ki na-tudi niso pričakali svobode. Pred umikom iz Sremske Mitrovice so jih ustaši žive zažgali.

Nekedne dne je dobil Franc pi-smo iz Korduna, v katerem ga prosi bivši sodelavec, da začne po-novno z akcijo. Če nič drugega, naj vsaj vzpostavi obveščevalno službo o premikanju sovražnika. Franc se je podal v Zagreb do zvestega sodelavca Jožeta, ki je de-

lal v ministrstvu hrvaške vojske in mu pokazal pismo.

»Mislim, da sem te dobro razu-mel. Če so že padli skoro vsi naj-i ni tovarši, midva jih morava ma-ščevati. Jutri me počakaj na prvi klopi v Maksimiru!« je odločno spregovoril Jože.

Dan vseh mrtvih leta 1944. Tru-me Zagrebčanov se vale proti po-kopališču na Mirogoju. Tu in tam je padla po kaka cvetlica na »ne-znane« grobove onih, ki so jih pri-peljali naravnost iz raznih »zasli-ševanj« iz Savske in Zvonimirove ulice. Med obiskovalci je bilo pre-cej vojakov, toda dva od njih sta naglo križala pokopališče, kot bi nekaj iskala.

»Vse je v redu!« je šepnil Jože, »sedaj greva ven in počakava, da se ljudje razidejo. Glej, mrak, naš zaveznik, je tuk. Grobar je zapri železna vrata, kratke in slabe voj-ne svečke so hitro dogorele. Na-stala je popočna tema. Ob pokopa-liškem zidu se premikata dve sen-ci. Tu pa tam se oglasi oster rafal iz Maksimirskega gozda. Senci se za hip ustavita in prisluhneta.

»Zopet talici!«

»Da, ustaški koljači gredo do kraja!«

»Daj Franc, skoči na zid, boš prijel ta nahrbtnik.« Jože se pože-ne z enim skokom za njim in že hitita proti določenemu mestu.

Mislil, da bo še najudobnejša grobnica nekdanjega grofa in ti-rana Ordódyja! Medel žafeč žep ne svetle!« je za hip osvetli no-tranjost. Franc, ki še vedno ni ve-deč kaj namerava Jože, je kar pre-bledel, ko je puhnil iz grobnice plesniv mrtvaški vonj.

»Kaj se vraga obotavljaš!« je dejal Jože, skočil v grobnico, in za-čel jemati iz nahrbtnika neke ko-vinske predmete ter bakrene žice.

»Pa to je vendar radio-oddaj-nik!« — je skoro na glas vzkliznil presenečeni Franc.

»Kaj pa si mislil, da nosim po-maranče, a? Da, da, iz te grobnice se bo slišal glas onih, ki nočejo umreti!«

Pol ure pozneje so zabrnela v zraku čudna znamenja:

»Halo, IV. korpus, halo, IV. kor-pus! Ali nas slišate? Tukaj Vojko, tukaj Vojko (Vojni komitej)! Od-govorite, odgovorite!«

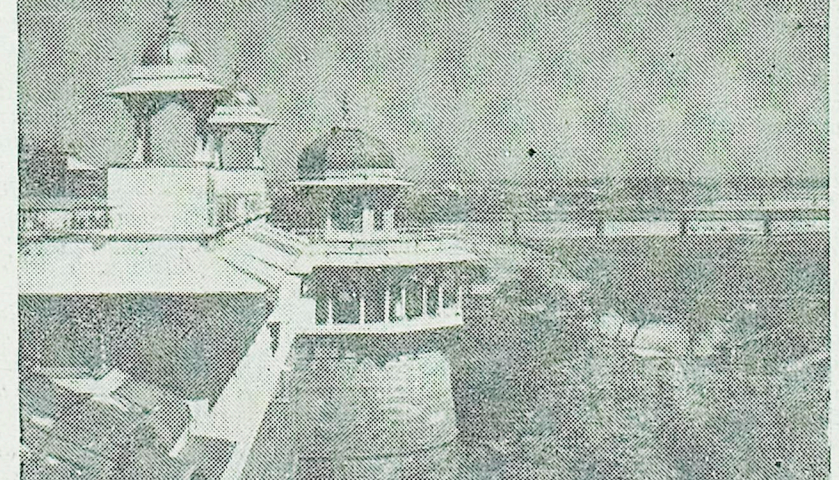
»Ne bo nič!« je obupal Franc in popravil slušalko. Tedaj je v apa-ratu nekaj zaškrjalo in se ogla-silo:

»Tukaj IV. korpus. Kdo ste?« Govorite, mi vas silimo!

»Ostanki Vojka! Govore Kora-na in Kolpa (Franc in Jože)! Za danes dovolj, jutri ob istem času dobite poročila! Smrt fašizmu...« In tako je šlo potem večkrat za ve-čerom:

»Halo, IV. korpus! Pripravlja se ofenziva v smeri Karlovac-Vojnik. Ojli ofenzive je z vsemi sredstvi zakret partizanski pokret. Pazite, med domobranci so pomešani usta-shi! Umaknite žene in otroke, ker bodo sodelovala letala in tanki! Halo, halo, večraj so ustrelili dva-najst tovarišev terencev! Najhujši krvniki v Savski so Rukavina, Bra-canović in...«

(Konec prihodnjt)

Trdnjava v Agri, mestu v državi Utar Pradeš v Osrednji Indiji

Tik pred odhodom sem moral rešiti, ali bo v brigadi ostal njen najmlajši borec — Rajko Božić — doma, ali vasi Kaljine na Romaniji.

Rajku je petnajst let, v partizanih pa je od 1941. e-ta. Res je, v prvih mesecih vstaje na Romaniji je bil kurir v komandi kraja, v svoji domači vasi. Toda ko smo morali zapustiti Romanijo, je odinili z nami in bil kurir v glavnem štabu partizanskih odredov Bosne in Hercegovine. V težkih dneh 1942. leta se je Rajko izka-zal za hrabrega in discipliniranega borca in se je celo brez potrebe spuškal v boj. Spominjam se, kako smo prišli, ko smo križarili po vzhodni Bosni, avgusta 1942. leta na Romanijo, v bližini vasi Kaljina. Rajko je stekel domov in nam prinesel nekaj hrane. Medtem ko je bil v vasi, smo sklenili, da ga bomo pustili doma: položaj je težak, otrok ne bo vzdržal, naj počaka doma boljših dni.

Ko se je vrnil od doma s hrano, je Rajko sedel blizu nas in slišali smo, kako je otroško važno pripovedoval kurirjem o svojem srečanju z očetom.

»Ko me je moj stari zagledal, se je prepadel, da niti besede ni spravljal iz ust. Jaz pa mu pravim: »Smrt fašizmu!« — Stari: »Molči, nesrečni sin, četniki te bodo slišali in te zaklali kot piščančica!« Jaz pa sem se smejal in odvrnil očetu: »Eh, stari moj, če bi ti je videl našo brigado, pomendrala bi vse te četnike od tod do Majevice, samo če bi se ji upali postaviti po robu.« Ko sem odšel, sem mu dejal, naj pazi na svoje vedenje in naj ne po-zabi, da ima sina brigadirja.«

RODOLJUB
ČOLAKOVIČ:

ZAPISKI
IZ OSVOBODILNE
BORBE

★

ODLOMEK IZ IV. KNJIGE, KI JO JE IZDALA
CANKARJEVA ZALOŽBA V LJUBLJANI

Kljub temu sem mu moral tudi po takšnih besedah sporočiti sklep.

»Rajkan, nesi sedaj vso to posodo, domov in lepo ostani doma do nadaljnjega ukaza. Brigado čakajo zelo naporni pohodi in boji, pa je boljše zate, da boš za sedaj doma. Veš, bojim se, da ne boš mogel vzdržati...« sem na koncu zaljevali, ko sem videl, kako me Rajko osuple gleda.

Stal je s posodo za hrano v rokah in me gled v obraz gledal z na pol odprtimi usti. Nato je počasi sedel na met-štor in povesil glavo. Iz oči so mu kapljale debele solze, ki so se dohitemale in zlivale po licih in padale na roke, ki so še vedno držale posodo. Ni mogel govoriti, same skozi žalostno hlipanje je zastokal:

»Kako bom živrel brez brigade!«

Srce nam ni dalo, da bi ga pustili. S pogledom sem se spoznamel s tovarši, da bo odšel z nami dalje.

»Ali je res tako, Rajkan?«

»Kako sploh more biti drugače!«

»Potem pa v d'r domov in vmi posodo, od tam pa čim hitreje nazaj, ker bomo kmalu odšli.«

Kakor smjaček se je spustil po pobočju in v slabi uri je že bil na svojem mestu; veselo je klepetal s ku-riirji, ko je se pripravljal za pohod štabni pratež.

Rajko je s Šesto brigado prekriziral vso vzhodno Bosno, bil v Sremlu in Končnu v peti ofenzivi. Od tam se je vrnil bolan: boleli so ga sklepi in ni mogel hoditi. Toda ni se pustil ločiti od brigade. In sedaj, tik pred odhodom, je nastal pravi prepil.

»Ti boš menj ukazoval, ali bom šel na Majevico ali ne?« se je slišal njegov srditi, še vedno otroški drohnt glas.

»Kdo pa drug, jaz sem desetera, je mirno odgovoril deseter štabnih kurirjev, »in jaz odgovarjam zate pred štabom. Ne morem ti dati konja.«

»Saj mi ga sploh ni treba, lezel bom z brigado!« je kričal Rajko.

»Pa boš kje zaostal, ujeti te bodo četniki in te za-klali, pameten bodi!«

»Koga zaklali, kaj pa to?« in Rajko se je potolkel po bombah, ki so mu visle ob pasu.

Prišeljal so ga k meni in jaz sem mu začel lepo po-jasnjevati, da je zani najbolje, če ostane v Šekoviči, dokler ne ozdravi, nato bo že lahko dosegel brigado. Saj ne bomo šli na drugo stran sveta. Majhna je vzhodna Bosna.

Rajko je — prav tako kakor lansko leto na Roma-niji — povesil glavo, iz oči pa so se mu vsule solze.

»Nikar ne joči, grdo je, saj si star brigadir.«

»Saj ne jo-o-okam zato... temveč, ker mi je ža-al. Ma-a-aj sem bil v ofe-e-enizvi de-ese-raj bomba-a-ske desetine, zda-aj pa, poj-j-di iz brig-a-ade...« je skozi sol-ze ječjal Rajko.

Arvo mi je prišepnil, da je bil Rajko v peti ofenzivi eden izmed najhrabrejših bombasov v brigadi. Spozna-mel smo se, da ga bomo vzeli s seboj.

»Pa boš lahko hodil, Rajkan?«

»Kako ne bi mogel,« je še vedno ječljaje odgovoril. »Ne more!« je v en glas rekel nekaj kurirjev. »Kar obeša se na pratežne konje, ki se že tako in tako ustav-ljajo.«

»Na mojega konja pa jahaj,« sem dejal Rajku, »mo pa bomo prišli na Majevico, bomo videli, kaj bomo sto-tili.«

Rajku ni bilo treba nič drugega. Poglavitno je, da gre sedaj z brigado na Majevico, tam pa — oh, v našem partizanskem življenju je vse polno neprilicanih pre-obratov, in Rajko je kot star partizan prepričan, da je najhušje vedno za njim.

Pomagal sem mu, da se je vzpel na konja. Sedel je v sedlo, važno pinteplnil jermena, poskušal doseči mu-mnogo daljše noge naravnana stremena in v razposaje-nem smehu dejal:

»Se popustiti bom moral — prekratka so mi.«

Naši vzgojni problemi:

Ta pot ne vodi k cilju

Objeznost dijakov se je že tako razbohotila, da so zgubili občutek za resnico in dostojnost. Kratko povedano: Pozabili so, da so dijaki in kaj je njih glavna dolžnost. Ker pa ne najdejo boljšega torišča za svoje udejstvovanje (delo mladinske organizacije več ali manj spili), filozofirajo o svojih pravicah, ki so jim baje kratene, kje in v čem, je pač težko odgovoriti. Zadnji članek »Dvojno merilo« in razgovor z njimi sta točno pokazala in razkrila njihove težnje. Kaj zahtevajo koprski osmošolci (mimogrede povedano — uspeh ob prvi redovni konferenci je klavir) od uprave dijaškega doma v Kopru? »Mi smo polnoletni državljani in imamo vse pravice, zato imamo dostop povsod in ob vsaki uri. V tem našem stremelju nas ne sme ovirati nihče.« V razgovoru z njimi je nekdo celo ugotovil, da bi bili starši prav gotovo mnenja, da je 11. ura ponoči dosti zgodnja za povratek v dom. (Rad bi se spoznal s tem očetom, ki mu je toliko mar sinovo zdravje in njegova pot!) V čem je, po ugotovitvah osmošolcev, »dvojno merilo«. Dvojno merilo je namreč, da včasih šola nekaj dovolji, uprava doma pa isto prepove. In ob tem dvojnem merilu se naši osmošolci boje za avtoriteto, bodisi ravnateljstva šole, bodisi uprave dijaškega doma (nepotrebna skrb!). Kajti, sklepajo, da ena obeh avtoritet prav gotovo trpi. Šola daje svoj pristanek na splošno, za vse dijake (drugače itak ne more), za posamezne dijake pa odločajo bodisi starši, bodisi dijaški domovi. To dvojno merilo bo seveda ostalo, ker drugače ne more biti. Težko je namreč posiljevati starše in dijaški dom (ki nadomestuje starše) s sugestijami šole, ki so včasih dobre, včasih pa ne. Večkrat se starši in dijaški dom bolj zavedata vzgojnega vpliva filma, kot šola. (Gre namreč za negativni vpliv filma, če ni starosti primerno izbran).

Dijaški dom je namreč družbena ustanova, ki odgovarja proti pred družbo in drugič pred starši za svoje vzgojno poslanstvo. Prepričan pa sem, da bi tako družba, kot starši želeli, da bi bila vzgoja otrok pravilna, pa čeprav »trpi« pri tem »polnoletnost« (namreč formalna) osmošolcev in drugih dijakov. Da bi dokazali, zakaj film tako vleče, smo v domu napravili zanimiv poskus. Nekaj časa smo puščali k filmskim predstavam en večer fante, drug večer dekleta. Kakšen je bil rezultat tega eksperimenta? Obisk filmskih predstav je občutno padel. Ni namreč težko zaključiti, da služi kino dcorana tudi kot primeren kraj za sestanke in razkrivanje ljubezni. Ob tem poskusu je bil namreč v domu tudi halo, kar nas je še bolj podprlo v naših trditvah. Da je prišlo tudi že do insceniranih poskusov samomora, z vsem obeležjem romantike, je tudi dejstvo (nedvomno vpliv filma). Koliko težav nam je povzročil film »Vesna«, ki je spravi na plan vse do tedaj skrite pare, tudi ni da bi zamolčali.

Nekateri koprski pedagogi silno radi poudarjajo zrelost mladine, žal sodim o tej zrelosti drugače. V članku »Dvojno merilo« so se pokazali za zelo nezrele, podle trgovce, ki hočejo na račun lanskoletnih osmošolskih dogodivščin kovati kapital, — devize, za prosto sprejemanje iz doma in v dom. Za zelo zrele so se pokazali pri drami »Mladost pred sodiščem!« Koliko otipljive hinavščine je v istem članku, ko obkokujejo svojo starost na račun vojne in v isti sapi zahvala ljudski oblasti za podporo pri študiju. Taka hinavščina uide le slepecul Čapovo mojstrovino »Greh« so polnoletni dijaki videli v tisk, dne 28. decembra, zato bi bil preklic članka mogoč, toda ne, članek mora v tisk, da svet »sliši«, kako neradi bognamo te stvari.

Kako je s kratenjem pravic pri obiskih filma? Povprečno so dijaki videli v enem mesecu 3 do 4 filme, razen nedeljskih, ki so itak »obvezni«. (Te podatke so dali dijaki sami!) V lanskem letu je bilo to povprečje še dosti višje! Tu pa seveda niso oštete niti gledališke predstave, niti koncerti, ki jih zadnje mesece res ni primanjkovalo. (Res zelo okrnjena scoboda!) V čem je torej stvar, zakaj pri naših dijakih taka objeznost? Zaključek je sila preprosta: Naši dijaki imajo preveč denarja in previsoke štipendije! Ena

dijakinja prejema 5500 din mesečno, pet dijakov polno štipendijo 4500 din, en dijak 3000 din, dva po 2500 din. Dva dijaka ne prejmeta štipendije. To sicer ni v sorazmerju z uspehom (trije dijaki brez opomina in osem opominjanih). Ni čuda, da iščejo možnost zaplavljanja denarja! Nekaterim dijakinjam je bil domski ples za Novo leto premalo eliten in prepoceni, zato so šle v Triglav! Da bi kdo knjige kupoval, nisem imel sreče videti!

Kako pa ideološki študij pri naših »polnoletnikih«? Vire črpajo iz zakladnice »TT«, »Film« in »Sport«! Pri vsem tem razglabljanju ne smemo pozabiti, da je to bodoča istrska inteligenca, ki naj bi dvignila Istro iz zaostalosti in jo tudi v estetskem pogledu obogatila. (Zalostna perspektiva!)

Se na neko okolnost bi bilo treba opozoriti našo javnost. Naš dom sprejema pod svojo streho gojence obeh spolov, fante in dekleta. (Redkost v Sloveniji!) Dvesto samih pubertetnikov! Kolikšna odgovornost uprave pred družbo in starši! Naši osmošolci so tudi med onimi, ki bi hoteli (dokazano) izrabiti skrivne kotičke in nepoučenost deklet! Ali ni dolžnost uprave, da pazi na te stvari in ne nudi prilike za sestanke, ki bi radi neodgovornosti »zrelih« rodilo zle posledice. Tudi ta kon-

Dedek Mraz je prinesel lepo, črno punčko

Neprijetne posledice zime

RAZPOKANE USTNICE

Zenske, ki jim ustnice na švežem zraku zelo radi razpokajo, naj po možnosti na cesti ne drže ust odprtih in naj jih ne silijo. Tiste, ki imajo izredno občutljive ustnice, naj si jih že v naprej vsak dan po večkrat, najboljše zmerom tedaj, ko jih začno peči, namažejo z vazelinom.

Če je pa zlo že tu, in so vam ustnice razpokale, tedaj jih pod nobenim pogojem ne mažite z vazelinom ali kako drugo kremo. To zdravljenje je sicer zelo razširjeno, ni pa pravilno. S tem, ko namažete ustnice z masno kremo, pokrijete sluznice in tako preprečite, da bi se s pomočjo zraka prenošile in pozdravile. Najboljše zdravilo za razpokane ustnice je močno razredčena arnikina tinktura (arnika namočena v alkoholu). Z njo si večkrat na dan namažite ustnice, prej si jih pa dobro umijte s toplo vodo, da se bodo znojnice odprle. Šele nato lahko ustnice namažete z glicerinom, če pa tega nimate, bolje, da jih sploh ne mažete, ker bi več škodovali kot koristili.

OZEBLINE NA ROKAH

Vlaga, mraz in sneg so prinesli nevarnost ozeblin. Ako se jih ho-

trola je našim osmošolcem odveč!

Ali ne bi bila bolj na mestu borba za idejno poglobljenost vseh osmošolcev in borba za čim boljši uspeh v šoli, da ne bo koncem leta polom, in pri episu na univerzo težave.

Čas bi že bil (če so količkej zreli), da bi se zavedali, da so formalno res polnoletni, po vsebini, mišljenju in dejanjih pa zelo nezreli. Zavedati bi se morali, da so materialno odvisni, bodisi od staršev, še bolj od družbe, ki želi, da bi postali nekoč vredni državljani naše socialistične skupnosti. Ne samo polnoletni državljani z volilno pravico, temveč polnoletni po vsebini njihovega dela. Toda pot, ki jo danes ubirajo, na žalost ne vodi k temu cilju!

P. s.: Ta članek je napisan v razmišljanje starih naših dijakov, družbenim organizacijam ter prostovolnim oblastem. Članek »Dvojno merilo« je bil le zadnji opomin pisca tega članka, da je predolgo odlašal s pisanjem o vzgojnih problemih. To je skromen prispevek k diskusiji o vzgojnih problemih, vabim pa starše in pedagoge, da pomankljivosti tega članka dopolnijo.

Pušnar Ivo, upravnik
Dijaškega doma v Kopru

Tri kašice za naše malčke

Danes smo izbrali tri kašice, ki jih dajemo našim dojenčkom poleg mleka, bodisi, da so hranjeni pri materi ali pa umetno. Kašica pa dajemo otroku le po predhodnem zdravniškem nasvetu, ki bo pri tem tudi povedal, kateri obrok naj bo to, ali samostojne ali dodatek k mleku. Pri mlečnih kašicah se je treba tudi strogo držati določenega razmerja mleka in vode, ki ustreza starosti otroka.

KASICA IZ BELEGA ZDROBA

2 zrvnani žlički zdroba, 2 zrvnani žlički sladkorja, ščepec soli, 200 g mleka (razredčenega po navodilu zdravnika, pri večjih otrocih pa vzamemo polno mleko), nekaj kapljic limoninega soka in potrebna voda.

V vrelo mleko zakuhamo zdrob. Pri tem mešamo, da se ne naredi štrukeljčki. Kašico še sladkamo, solimo, in mešamo, da se ne prime. Kuhana je v 10 do 15 minutah. Na koncu dodamo toliko vroče vode, da je gosto tekoča ter primešamo limonin sok, ki da kašici prijeten okus, hkrati pa tudi otroku potrebne vitamine.

KASICA IZ OVSENIH KOSMICEV

Pripravimo jo kot zdrobovo. Kosmiče lahko prej nekoliko namočimo v vodo, da so prej kuhani. Za spremembo skuhamo na isti način tudi kašico iz bele moke.

Zadrzna organizacija iz Jugoslavije je obiskala Švedsko. Med nji mi je bilo tudi 6 žena, ki so se zanimale zlasti, kako živi žena v napredni deželi, ki je imela vse možnosti, da se poldrugo stoletje izgrajuje v miru in kašna je bila borba te žene, da izboljša svoje življenjske pogoje. Ena od naših žena pripoveduje o svojih vtisih:

Naš program je bil za štirinajst-dnevno bivanje zelo obširen, zato seveda nismo dežele spoznale toliko, da bi dobile odgovor na vsa naša vprašanja, ki so nas zanimala. Dobile pa smo nekaj vtisov in poasnili ki bodo prav gotovo zanimali tudi naše bralke.

Prvo sliko o načinu življenja švedske družine smo dobile v gospodinski šoli v Vackstänasu. Nas žene je veselilo prav to, da so bili z nami tudi moški tovariši. Vse nas je presenetilo, da smo si morali postreči sami, čeprav je to bila gospodinska šola. Naši tovariši so bili pri tem nekoliko nerodni, ker tega niso vajeni, medtem ko je to za Švede vsakdanja stvar. Še bolj smo bili presenečeni, ko nam je naš vodič v privatnem razgovoru pripovedoval o svojem osebnem družinskem življenju. Za njega je popolnoma jasno, da mora ženi, ki je zaposlena, pomagati v gospodinjstvu in da si srajco sam opere, če žena ne utegne. Tam ne ločijo ženskega in moškega dela. Ta način se vceplja v miselnost otrok, odkar se zavedajo (saj imajo doma najboljše primer) in jim

ga ne vsiljujejo ne šole in ne vzgojne organizacije. Ta način družinskega življenja smo srečali še zelo pogosto na svoji poti.

GUILDA IN DRŽAVA POMAGATA ŽENI

Švedske gospodinjice imajo znatno lažje delo kot naše. V poskusni kuhinji pri Zvezi potrošniških zadrug »Kooperativa Förbundet« smo videli celo vrsto manjših strojev in drugih pomagala za gospodinjstvo. Te zadruge izdajajo tudi, po predhodnih poskusih in posvetovanjih z gospodinjami, razna navodila in recepte za hitrejšo in lažje pripravljanje dnevnih obrokov. Strokovnjaki, ki delajo pri tej ustanovi, so izdelali v ta namen še posebno »Kuharico«. Navodila so enostavna in praktična, zato se jih poslužujejo tudi moški, če si morajo sami na hitro pripraviti jedila.

Razna podjetja in tovarne prehrambene industrije proizvajajo vrsto jedilnih polizdelkov, kar je ženi v veliko olajšavo. Pri tem zelo upoštevajo mnenje gospodinj-potrošnic ter ob časa do časa prireajo posvetovanje z njimi in poskuse v svojih oddelkih. Pri teh poskusih tudi praktično demonstrirajo priredbo jedil iz svojih izdelkov in polizdelkov. Predno zadružno tovarne in podjetja začnejo proizvajati kak gospodinski stroj ali potrebnost, ga pokažejo strokovnjakom in gospodinjam ter jih prosiijo za njihov svet. Poskuse potem delajo po vsej deželi, da bi zvedeli za mnenje čim širšega kroga potrošnikov. Potrošniške zadruge so tudi pobudnik za organizacijo ženskih društev pri zadrugah ter jih celo finančno podpirajo. S to moralno in materialno pomočjo omogočajo ženam, da pridobivajo v posebnih študijskih kroških potrebno znanje ter da se vključujejo v zadržno in v javno življenje.

Zveza zadržnih ženskih sekcij (Guilda) je samostojna ženska organizacija, ki tesno sodeluje s Centralno zadržno zvezo potrošniških zadrug, ki ima zopet posebno sekcijo za delo med ženami. Ti oddelki delajo praktično na osnovi sugestij in predlogov Guilde in skozi to delo sprovajajo tudi zadržno propagando. Delokrog Guilde je zelo obsežen. Na njenih sestankih n. pr. razpravljajo o vprašanjih ekonomskega gospodinjstva (štedilniki, praktični razpored dela v hiši, oprema stanovanja, vprašanje prehrane), prav tako o čuvanju zdravja, otroški psihologiji in vzgoji; ukvarjajo pa se tudi s telovadnimi vajami za žene in otroke, organiziranjem razvedrila za otroke in podobno. Pri vsem tem Guilda tesno sodeluje z drugimi ženskimi organizacijami in ustanovami.

(Konec prihodnjic)

Zimski plašč okrašen s krznom, blago sportno — to je letos moderno, toda tudi praktično, mladostno in lepo

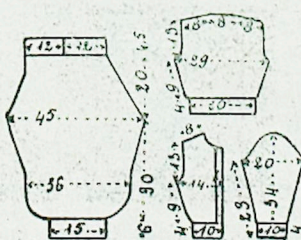
KROMPIRJEVA KASICA

¼ kg krompirja, malo sladkorja, voda, sol, za lešnik surovega masla, nekaj žlic mleka.

Krompir olupimo, zrežemo na kocke in ga skuhamo v prav majhni količini malo slane vode. Če je vode prav malo, je ne odlijemo, sicer pa krompir ocedimo. Primešamo mu malo sladkorja, maslo in mleko ter stepamo z metlico za sneg ali tudi z vilicami tako dolgo, da dobimo gladko kašico in je krompir popolnoma zmečkan. Pri večjih otrocih lahko sladkor tudi izpustimo.

Kašice dajamo otrokom z žličko. Spočetka gre težje, kmalu pa se otrok navadi in se z žličko tudi prav dobro nasiti.

Ob zimskih večerih imate morda čas, pa bi se lotili pletenja tele lepe garniture za Bojančka, da bo pripravljen, ko bodo prišli bolj topli — prvi pomladanski dnevi. Za garnituro prinašamo tudi kroj, ki ga lahko prilagodite otrokovim meram. Z volnico temne barve izvezete vzorec na vseh delih garniture.

Kako je spreten tat v Sežani „našel“ blagajno

Osemnajstletni električar H. A., doma iz goriškega okraja, je bil v zadnjem času zaposlen v podjetju »Telekomunikacije« v Sežani, kjer je zaslužil 39 dinarjev na uro. Sprva ga je podjetje nameravalo postaviti za predelavca, pozneje pa je moralo to namerjo opustiti, ker je H. A. začel zanemarjati delo in se vdajati veseljačenju. To pa je drag »sport«, ki si ga mladi mož s svojo plačo ni mogel privoščiti. Zato si je začel izposojati denar pri svojih tovariših v podjetju, pa tudi v gostilnah so imeli njegovo ime zaznamovano s kredom. H. A. je uvidel, da bo treba dolge poravnati. Zato je sklenil, da bo to uredil z eno samo potezo.

Gradbeno podjetje »Primorje« iz Ajdovščine gradi v Sežani poslopje Narodne banke. H. A. je bil svojčas v službi pri tem podjetju in je imel med delavci na sežanskem gradbišču nekaj znancev. Večkrat jih je obiskoval in se prijateljsko pogovarjal z njimi. Pri tem pa je pozorno opazoval vrata zasilne pisarne na gradbišču. Ugotovil je, da se zapirajo le z navadnim ključem. Deževne sobote v decembru je na gradbišču delo počivalo. Delavci so se bili razšli in popoldan ni bilo nikogar več, ki bi oviral mladega zlikovca pri izvedbi njegovega podviga. Samozavestno je prišel okrog pete ure popoldne pred pisarno gradbenega vodstva, potisnil v ključavnico odpiral, pripril vrata za seboj in se spravil nad predale pisalne mize. Delo je šlo gladko od rok in v nekaj minutah je bila ročna železna blagajna že pod pazduho podjetnega uzmovca. Odsel jo je v svoje stanovanje, ki je bilo v sosednji hiši v podstrešju. Krepak pritisk s kosom ploščatega železa in pokrov blagajne je popustil. Stirideset tisočakov se je nasmešnilo fantu v obraz, pod bankovci pa je bila še čekovna knjižica s 17 podpisanimi in žigosanimi čeki ter za 19.000 dinarjev sindikalnih znamke. V naglici je H. A. stlačil vse skupaj po žepih in odhitel na ulico. Odpar čevljev in hlače. S široko gepravil se je najprej v trgovino, s to je poravnal dolg in nakupil še kjer je nedavno kupil »na kredito« nekaj blaga ter plačal za vse skupaj okrog 11.000 dinarjev. Prodajalka se je kar cedila od ljubeznivosti do tako imenitnega odjemalca. H. A. je menda to smatral za obetajočo naklonjenost in je uslužbenki hudomušno pomežiknil ter maglo odšel. Četrto ure pozneje je

že kupil dve zapestni uri in par ženskih čevljev. Ko je v sežanskem zvoniku odbila šest, je bil tatinski Nakupljeno robo je odnesel v svoje tič že olajšan za 30.000 dinarjev. podstrešno skrivališče, nato pa se napotil na »lepše«. Obredel je vse sežanske gostilne, bahavo dajal za pijačo, plesal in se razkošno vesečil, dopovedujoč znanecem, da je dobil z Jesenic 29.000 dinarjev razlike pri plači, ki so mu jo tam dol govali.

Sobotnega »mačka« je H. A. zdravil še vsa nedelja in izbijal po gostilnah »klin s klinom«. V ponedeljek pa so se v baraki na gradbišču debelo gledali in ugibali, kdo bi utegnil biti predznan svedrač, ki jim je odnesel blagajno. Zadevo je vzela v roke Ljudska milica, ki je začela preiskavo. Hitro je iztaknila spretnjakoviča.

S torek 14. decembra zvečer je službujoči organ milice budno motril potnike na peronu sežanske železniške postaje. Obložen s kovčki in paketi se je pripotil h goriškemu vlaku tuji skrokan H. A. Ko ga je miličnik pobara, kam potuje s toliko prtljage, je mladi mož pobledel in nekam menal z odgovorom. In potem se je stvar razvijala po navadi. V uradnih prostorih so ugotovili, da se je H. A. odločil za vedno vzeti slovo od Sežane. V »Telekomunikacijah« si je izposodil tudi radioaparat, da bi ga v njegovem novem bivališču kratkočasil. Tudi polomljene železne blagajne ni pozabil, da bi mu bila za spomin na sežanske čase. Celo nekaj denarja so baje še našli pri mladeniču. Ko so ga vprašali, kako je prišel do blagajne, je »odkritosrčno« povedal, da jo je »našel«. Fant je pač humorist. Organi ljudske milice, ki bdi jo nad imetjem državljanov, bodo poskrbeli, da bo gradbenemu podjetju »Primorje« škoda v glavnem povrnjena.

Z. J.

Istrski motiv

Z občnega zbora SKUD Postojna

Pred dnevi je bil v Postojni redni letni občni zbor SKUD. V prisotnosti nekaj manj kot polovice članov so vsestransko pretresli delo v preteklem letu in ugotovili, da le ni bilo društvo docela pasivno kot je izgledalo. Aktivni je bil članski pevski zbor, ki ga že več let uspešno vodi profesor Riko Paternost. Sodeloval je na vseh lokalnih proslavah in prirejal samostojne koncerte.

Čast dramskega odseka je rešila mladina z dvema premierama »Dnevi naše sreče« in »Županova Mica«, z več uprizoritvami na domačem odru in gostovanji. Agilna je bila tudi folklorna skupina, ki je tudi — poleg dramske skupine — sodelovala na hrvaško-slovenskem festivalu v Kopru.

Drugi sklepi lanskega občnega zbora: postavitev lutkovnega gledališča, ustanovitev tamburaškega

zbora, so ostali zgolj na papirju, v velikih meri zaradi neizpolnjenih obljub nekaterih ljudi, ki so se za to zavzemali. Tudi orkester in godba na pihala sta zaradi raznih težav le životarla.

Vendar so na splošno vzroki za takšno stanje deloma na vodstvu samem, v večji meri pa na mladenosti članstva. V podkrepitev tega naj navedem dejstvo, da šteje pevski zbor komaj štirideset pevecov, obsojanja je vredno tudi dejstvo, da stojijo profesorji in učitelji, ki bi morali biti prvi kulturno-prosvetni delavci, popolnoma ob strani.

Delo pa so ovirali in ga še ovirajo tudi nekateri tehnični problemi, ki zahtevajo takojšnjo rešitev. V prvi vrsti je tu vprašanje obnove kulturnega doma, ki je v ruševinah.

Govorili so nadalje o snujanju se Svobodi in sklenili, da takoj, ko bo Svoboda trdna na nogah, razpustijo SKUD, članstvo pa prestopi v vrste Svobode.

TOVARNA ŠČETK „ISTRA“ V KOPRU
Odkupuje kršin in bele prane
četine po najvišjih dnevnih
cenah

Motovun

Na zadnjem zboru volilcev so v Motovunu razpravljali o napeljavi telefona v vas. Za primer nesreče, bolezni ali požara je telefon najhitrejša pomoč. Po daljši razpravi so sprejeli sklep, da bodo predlagali občinskemu LO v Divači, naj jim priskoči na pomoč. Tajnik in predsednik občine sta z razumevanjem sprejela predlog in poskrbela za drogove in potrebno žico. Le jame naj bi izkopali ljudje sami. Sporazumeli so se, da bo vsaka hiša izkopala po eno jamo. Ljudje so takoj prišli za delo in izkopali jame v rekordnem času. S pomočjo telefonistov jim je uspelo, da so postavili zvezo prav zadnji dan leta. Telefon bo koristil tudi upravi jame, ker se ga bodo lahko posluževali tudi turisti.

Novoletno jelko so tudi naši otroci lepo praznovali. Dedek Mraz je bil za spoznanje bolj skop kot v Divači, kjer so razna podjetja veliko prispevala. Nam je občinski odbor nakazal 10.000 din, uprava jame 3000 din, gostinstvo pa 2000 din.

D. M.

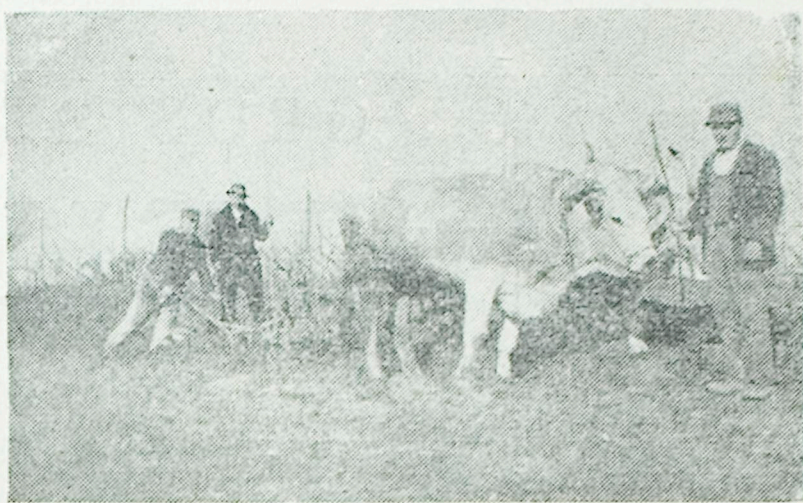
HERPELJE - KOZINA

23. XII. 1954 je bil v Herpeljah — Kozini zbor volilcev. Prisotnih je bilo sicer malo občanov, vendar v primeri z zadnjim zborom je število udeležencev naraslo. Upamo, da bo v bodoče vedno več razumevanja med našimi volilci za take sestanke in s tem več sodelovanja prebivalstva z oblastjo.

Na zboru so obravnavali več važnejših vprašanj. Tovariš iz Sežane je prav dobro razložil prisotnim pomen in vlogo bodočih komun. Izvolili so več upravnih svetov — vaški svet, šolski svet za osnovno šolo in šolski svet za gimnazijo. Razpravljali so tudi o ureditvi in razširitvi pokopališča in določili pristojbine za vzdrževanje reda v njem.

Ugotovili so, da dela v Zadrugnem domu dobro in hitro napredujejo, kar je predvsem zasluga vestnega delavstva.

Z. A.

PRVA SETEV V NOVEM LETU

Kmetje vsi zadovoljni okopujejo vinograde, orjejo ledine in pripravljajo zemljo za prihodnjo setev. Južno vreme je kot nalašč za takak dela. V sončnih legah so nekateri že pripravili zemljo za setev graha. Tretjega januarja je neki kmet na Skofijah že vsejal prvo seme.

Teri že pripravili zemljo za setev graha. Tretjega januarja je neki kmet na Skofijah že vsejal prvo seme.

Sem in tja po Sežani

Naši malčki nestrno pričakujejo prihod dedka Mraza. Člani Društva prijateljev mladine in ostalih družbenih organizacij se trudijo, da bi bila tudi letošnja novoletna jelka čim bolj bogata. Ustanove in podjetja z razumevanjem podpirajo to prizadevanje in vse kaže, da letošnje novoletno veselje sežanske mladine ne bo skromnejše, kakor lani in prejšnja leta.

Pred kratkim se je prvokrat sestaj na zadnjem zboru volilcev izvoljeni vaški svet, se konstituiral, izvolil predsednika in se pogovoril o svojih nalogah. Poleg vaškega sveta so bili izvoljeni tudi odbori za posamezne vrste dejavnosti, kakor za kmetijstvo in živinorejo, za ceste in pota, za vodovod in napajališča, za urejevanje pokopališča ter za šole. Posamezni člani vaškega sveta bodo v stalni povezavi z organizacijsko vse pripravljeno, da se čimprej razgibljejo zlasti komunalna dela v Sežani, ki so zelo zaostala. S sodelovanjem vsega prebivalstva pa bo Sežana gotovo že prihodnje leto dobila dostojnejši in kulturnejši izgled.

Trenutno je velik problem Sežane nova klavnica. Zanimivo in skoraj neverjetno je, da si morajo na občini ubijati glavo s tem, kje naj bi stala bodoča klavnica. Vse dosedanje lokacije je namreč notranje uprava odklonila, ker so bile zamišljene preblizu državne meje. Pri iskanju ustreznega prostora za bodočo klavniški obrat je potrebno upoštevati oddaljenost vodovodne napeljave in kanalizacije. Odtok klavniških odpadkov mora biti usmerjen v naravne jame (vrtače), ki jih sicer na Krasu

ne primanjkuje, vendar ne smejo biti preplitve in preblizu zemljišč, ki jih regulacijski načrt predvideva za zazidavo. Trenutno je največ verjetnosti, da bo nova klavnica morala biti zgrajena na ruševinah nekdanje smodnišnice v smeri proti Lokvi. To pa bo moralo biti združeno z napeljavo več kot enega kilometra posebnega vodovoda, kar bo znatno dvignilo investicijsko postavko. Zdaj koljejo živino za potrebe sežanskega prebivalstva v neprimernem prostoru za hlevom Kmetijske zadruge. Kri in vsa nesnaga pa se odceja na zelenjavni vrt in grede, kjer vrtarji goji drevesne sadike in se širi smrad tudi po parku. Zato bi bilo bolj primerno, če bi klali živine v Lokvi, dokler Sežana ne bo imela svoje nove klavnice. Prav bi bilo, da bi glede tega povedala svoje mnenje še okrajna sanitarna inšpekcija.

Socialna pomoč na Goriškem

Občinski ljudski odbori na Goriškem so letos izplačali okrog 10 milijonov dinarjev socialne pomoči potrebnim osebam. Samo za pomoč žrtvam fašističnega nasilja je bilo iz socialne pomoči okrajnega LO izplačanih 3.300.000 din. Za elementarne nezgode in bolezni je bilo izplačanih nad en milijon din. En milijon dinarjev pomoči so dobili civilni invalidi, ki so se ponesrečili z vojaškim razstrelivom. Vzdrževanje defektnih otrok, so v raznih domovih, je zahtevalo 5 milijonov din. Za zdravljenje in olajšave zdravstvenih storitev potrebnim osebam je bilo potrošeno 30 milijonov dinarjev. Dijaškom in akademikom pa so za štipendije izplačali 10.600.000 din.

Osp

Naši mladinci so večkrat izražali željo, da bi začeli obiskovati večerni izobraževalni tečaj. Ko je za to zvedela tovarišica učiteljica, je izrazila pripravljenost ugoditi želji mladine. Ze so imeli v ta namen prvi sestanek, kjer se je za obisk tečaja priglasilo 14 mladincev in mladink. Na drugem sestanku, ki se ga je udeležila tudi učiteljica, so mladinci povedali, katere predmete bi se radi učili in kakšno snov bi na tečajih obravnavali. Za obisk tečaja se bodo priglasili še drugi mladinci in mladinke.

Predavanje v Il. Bistrici

Pretekli teden v sredo je imel v Zadrugnem domu v Ilirski Bistrici predavanje univerzitetni profesor ing. kemije tov. Gerl. Predavanja so se udeležili predsedniki delavskih svetov in upravnih odborov ter direktorji podjetij, predstavniki ljudske oblasti in drugih organizacij. Tov. Gerl je v obširnem predavanju poljudno podal sliko o svojih vtisih iz potovanja po Ameriki. Govoril je o gospodarstvu, delu in organizaciji podjetij in tovarn, kmetijstvu in drugih problemih.

Komunalno podjetje Izola

pozdravlja vse delovno ljudstvo ter mu želi obilo sreče v novem letu

Delovni kolektiv Tovarne sardin

„A. DE LANGLADE“
Koper

želi vsem delavcem naše socialistične domovine
srečno novo leto in novih uspehov v borbi za mir
in lepše življenje našega ljudstva

Naročilnica za nove naročnike

Naročam tednik »Slovenski Jadrana« na naslov:

Ime in priimek

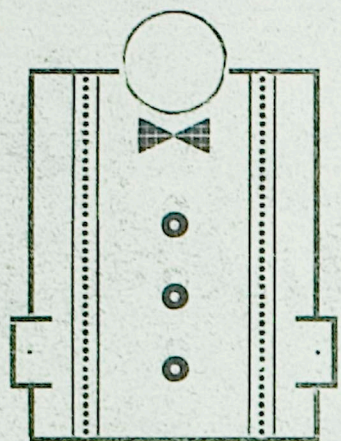
Bivališče

Pošta

Naročnino bom plačal, ko prejmem vašo položnico!

Dne

(Lastnoročni podpis)

GROSISTIČNO TRGOVSKO PODJETJE TEKSTIL Ljubljana

Ciril-Metodova ul. 3, telefon 23-109

se priporoča za obisk svojih trgovin, zlasti novoustanovljenega posebnega oddelka za volneno blago

Občinski ljudski odbor
Občinski odbor ZKS
Občinski odbor SZDL
Občinski odbor ZB **Marezige**

čestitajo vsemu prebivalstvu občine ter mu želijo zadovoljstva in uspehov v novem letu 1955

Vsem članom zadruga in vsem zadružnikom našega okraja ter delovnim kolektivom želimo mnogo uspehov v novem letu 1955

Kmetijska zadruga Koper in okolica

**LJUDSKI ODBOR MESTNE OBČINE
KOPER**

pozdravlja vse občane in jim želi sreče in zadovoljstva pri graditvi naše lepe domovine v letu 1955

»AVTOCOMERCE«
generalno zastopstvo tovarn

MERCEDES - BENZ MICHELIN
zastopstvo Koper

vošči obilo sreče v novem letu

Upravi

Známka
10.— din

SLOVENSKEGA JADRANA

K O P E R

Santorjeva 26 - Poštni predal 2

DELOVNI KOLEKTIV

TISKARNE IN KNJIGOVEZNICE

želi svojim klientom in ostalim prebivalcem srečno in veselo ter uspeha
p o l n o n o v o l e t o

»JADRAN«

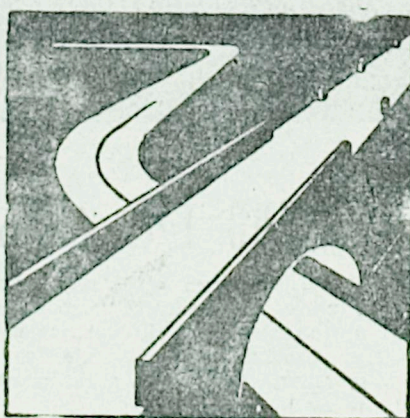
V K O P R U

Trgovsko podjetje

»KLAS«

K O P E R

želi vsem svojim
odjemalcem in
dobaviteljem srečno
in uspehov polno
novo leto

DELOVNI KOLEKTIV

SLOVENIJA CESTE

sektor Koper

želi vsem delovnim kolektivom ter delovnim ljudem naše socialistične domovine srečno in uspešno novo leto 1955

TRGOVSKI DOM v Kopru

vabi vse potrošnike, da si ogledajo veletrgovino v Kopru, kjer si lahko nabavijo vse vrste artiklov najboljše kakovosti po zmernih cenah

Ob novem letu voščimo obilo sreče in zadovoljstva vsem našim odjemalcem

TRGOVSKO PODJETJE

AVTO-JADRAN

V K O P R U

pozdravlja ob novem letu vse svoje odjemalce ter delovne ljudi naše socialistične Jugoslavije in jim želi uspehov v prihodnjem letu.

Državno posestvo

BRIČ

PUČE PRI ŠMARJAH

želi obilo uspehov in napredka pri naporih v letu 1955

Velik podvig Mihalića v San Paolu

Naš najboljši dolgoprogaš Franjo Mihalić, član beograjskega Partizana, je za novo leto pripravil svojim prijateljem in nam vsem veliko presenečenje z veliko zmago, ki jo je dosegel na mednarodnem novoletnem krosu v San Paolu v Braziliji. Sicer to ni prvi Mihalićev uspeh. Saj je v štirih letih nastopov v San Paolu dosegel kar zavidljive uspehe. Zmagal je namreč leta 1951, 1952 je bil drugi, 1953. tretji, letos pa zopet prvi.

Mihalićeva zmaga je toliko pomembnejša, ker je zmagal v hudi konkurenci dva tisoč tekačev iz vseh strani sveta. Bila je prepričljiva, nadmočna in je dokazala, da bo Mihalić tudi v letošnji sezoni trd oreh tudi za Kuca in Zatočka, ki veljata za najboljša dolgoprogaša na svetu.

Mihalić se je v San Paolu odvojil od mogočne skupine že po prvem kilometru. V sredini proge, ki je bila dolga 7.300 m, je imel že nad 50 m prednosti. To je pred ciljem še povečal, tako da je razlika med njim in drugoplasiranim Brazilcem Frerom bila na koncu skoraj sto metrov.

Rezultat je bil sledeči: 1) FRANJO MIHALIĆ, Jugoslavija, 21'50", 2) Freire Edgar, Brazilija, 22'27", 3) Van Dewatybe, Belgija, 22'30", 4) Corea, Čile, 5) Laufer, Nemčija, 6) Fonseca, Brazilija itd.

Naši kolesarji v Egiptu

Prejšnjo nedeljo sta iz Benetk s potniško ladjo Enotria odpotovala v Egipt Deltasanta Silverio in Ljubič Stjepan, prvi kolesarski prvak 1954, drugi pa zvezni kapetan B.S.J. Deltasanta in Ljubič se bosta v Aleksandriji pridružila prvi skupini jugoslovanskih kolesarjev, v kateri so Petrović, Čolc, Jesić, Ročić, Metelko, Bogović, Vidali, Panić in Laković.

Naši kolesarji bodo sodelovali od 12. do 27. januarja na mednarodni etapni dirki po Egiptu. Nato pa bodo nastopili na kolesarskih prereditvah v Kairu in Aleksandriji. Ta nastop bo prav gotovo koristil našim kolesarjem, ki bodo imeli

Mednarodnega jezika

ESPERANTO

se lahko hitro naučite v našem dopisnem tečaju. Ako pošljete znamko za din 50.—, Vam pošljemo brezplačno na ogled prve lekcije.

Zveza esperantistov Slovenije
Ljubljana, Miklošičeva 7-I.

Pozor naročniki

Dne 24. septembra 1954 smo v našem listu razpisali nagradno žrebanje za naročnike »Slovenskega Jadrana«, ki naj bi bilo 28. decembra 1954. Zaradi tehničnih ovir smo žrebanje preložili na 1. februar 1955.

Izžrebane bodo naslednje nagrade:

1. nagrada radioaparat
2. nagrada kamgarn za moško obleko
3. nagrada naročna ura
4. nagrada gozjarji
5. nagrada aktovka
6. nagrada volnen pulover
7. nagrada posteljno perilo
8. nagrada kolekcija mila
9. nagrada 5 kg mesnih izdelkov
10. nagrada enoletna naročnina na »Slovenski Jadran«.

Pri žrebanju bomo upoštevali vse dosedanje in nove naročnike našega lista, ki bodo imeli na dan žrebanja poravnano naročnino za prvo polletje 1955.

Postani takoj naročnik »Slovenskega Jadrana«, ker le tako boš sodeloval pri nagradnem žrebanju.

Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Ivan Renko — Tiska tišarna »Jadran« — Vsi v Kopru. Naslov uredništva in uprave: Koper, Santorijeva ulica št. 26, telefon 170, poštni predal 2 — Rokopisov ne vračamo. Celoletna naročnina stane din 500, polletna din 250, četrtletna pa din 130.— Tekoči račun pri Narodni banki v Kopru št. 657-T-162

li možnosti zimskega treninga in temeljite priprave za novo tekmovalno sezono, ki bo uradno začela 17. aprila z mednarodno dirko Karlovac — Reka po novi avtostradi Zagreb — Reka. To bo izbirna dirka za sestavo ekipe, ki bo zadnje dni odpotovala v Prago, kjer bo tekmovala na dirki Praga — Berlin — Varšava.

Val gostovanj naših prvoligašev

Takoj po končanem nogometnem prvenstvu so naše prvoligaške enajstostorice odletele na vse kontinente. Dinamo je v slabi kondiciji zaigral dve tekmi v Grčiji zelo slabo, v tretji je pa komaj rešil neodločen rezultat. Nato je pa odletel z JAT avionom v Severno Afriko, kjer bo prav gotovo žel uspehe, saj je prvega nasprotnika Rasinga odpravil s 7:0.

Partizan ima težje delo in ga še kar dobro opravlja. Na Holandskem se je namreč srečal z dunajskim Rapidom, katerega je premagal s 3:2, potem ko je že vodil s 3:0. Naslednjega dne je pa v Essenu premagal domače moštvo z 1:0. BSK je neslavno izgubil z nemškim BSK s 4:0. Medtem ko je Sarajevo v Turčiji premagal Fener Bakce s 2:1.

Drugi rezultati: Zagreb — Oranville 10:2, Metalac — Zingen 3:2.

V Južno Ameriko pa sta odpotovali Rdeča zvezda in Vojvodina, kjer ju tudi čaka težko delo, saj se bosta srečala z najboljšimi južnoameriškimi klubi, ki slovijo kot najboljši na svetu. Sicer so naši nogometaši tega že navajeni. Končno pa: opare so pare, rezultati tako ne štejejo.

Barba Vane pravi...

Joj, joj, nekaj takih mi je pa le ostalo od lani, da kar ne morem pozabiti nanje. Skoraj mi je ušla ena, ob kateri sem se še sam prav pošteno nasmejal: zvedeli so tam v neki vasici v Brkinih, da je njihovega soročnika Kojanca v Trnovem pri Ilirski Bistrici zadela kap. Pa so se napravile ženiče v črno, saj se tako spodobi in prav je ter se odpravile na pogreb v Trnovo. Ko so prišle v hiško, kjer je ubogi Kojanc še za svojega življenja bival, bi pa kmalu te ženiče kap zadela od samega strahu, kajti zagledale so »pokojnika«, kako ves v črnini — začuden pogleda svoje soročnice, češ, po kaj ste pa ve prišle? Pravkar se je namreč tudi sam pripravil, da bo šel nekemu za pogrebom in tako so lahko presenečene obiskovalke svojo žalost kar onemu na glavo izlile.

Pa niso vse »storijske« tako vesele, še malo ne. Iz lanskega leta mi je ostala tudi ona: kako so v Knežaku pri Pivki piškote delali za Novoletno jelko. Povedale so mi knežške žene, da so otroci bili lahko veseli, ko je iz 100 kg moke, 35 kg sladkorja, 12 kg olja, 10 kg masti in 50 jajc »ratalo« kar in celo »stoindvajset kilogramov piškotov! Z Juco sva potem gruntala, če je res lahko tako veliko piškotov prišlo in tako »malce« robe, pa me je z metlo nagnala, češ, da se norca delam in nje. Dejala je, da če bi najbolj lačne otroke že k metrgi povabila, jih ne bi moglo tako malo priti! — potem se pa zastopil! Bo menda najbolje, da se kar iz žensk-gospodinj komisijska napravi in ugotovi, če niso bili ob tem še kateri drugi nepredvideni »otroci« obdarovani.

Se ena je, ki me greje, čeprav

Franjo Mihalić

JADRAN SI JE UTRDIL POLO- ZAJ NA CELU LESTVICE

Sedmo kolo okrajnega nogometnega prvenstva je prineslo marsikatero presenečenje. Nepričakovana in za Dekančane vesela je prišla vest o zmagi Jadrana nad Aurora z tesnim, a zasluženim rezultatom 3:2. S to zmago si je Jadran utrdil položaj na čelu lestvice, odkoder ga bo težko izriniti.

Drugo presenečenje, čeprav bo morda tekma uražno razveljavljena, so priredili Bertožani v srečanju s Stilom. Zmagali so z 2:1, čeprav so tekmo prekinili nekaj minut pred koncem zaradi nesportnega obnašanja publike. Sedem minut pred koncem je namreč položnostni sodnik dosodil enajstmetrovko v korist Stila. Njegova odločitev ni šla v račun gledalcem, ki so udili na igrišče in onemogočili nadaljevanje igre ter s tem oškodovali domačo enajstostorico, katere bo verjetno, po obstoječih predpih, kaznovana z izgubo tekme s 3:0.

Lestvica po sedmem kolu je takle: Jadran in Soline 12 točk, Aurora in Rdeča zvezda 8, Stil 7, Olimpia 6, Šmarje in Padna 0.

Je že eno leto vmes — bilo je namreč še tudi kar lansko leto in še celo na koprskem sejmu Dedka Mraza na tržnici. Da pred Silvestrovim je bilo, ko sem pri Klastovcih naletel na silni »prijaznega« in »postržljivega« prodajalca — sekundanta ali kontrolorja menda. Hotel me je na vse načine prepričati, da njegova avtomatska tehnika zadaj njemu drugače in boljše kaže, kakor meni spredaj in je nato nad menoj prav »potihema« vpil, naj ga grem naznaniti, če mi kaj ni prav. Še druge je prestrašil tam okoli, ko me je tako lepo ogovarjal, da sem se potem rajši napotil v Kaligirio, ker tam tehtnice kažejo na obe strani prav in tudi bolj prijazni ljudje stojijo za njimi.

Če bo še kakšna huda iz starega leta, vam bom že še povedal, za zdaj pa se moram preseliti že v »novo«, kajti grešni kozli se iz starega niso nič naučili — nekaj je bilo pa tudi Silvestrovo krivo. Tudi jaz sem »Staro leto« zabil v lepem kraju naše Primorske. V Dutovljah na Krasu sem že imel kaj videti! Razen aboniranih kvartirceev v Monte Carlu (berj pri Ciknih) tam ni bilo veliko drugih, posebno mladine ne, ki se sicer rada udeležuje v omenjenem športu, pač pa je vse mrgolelo ljudi v kinoposlopju, ki se drugače tudi šola imenuje. Zato so kaj pripravo prišli vsem pisalcem, če so se le preveč vrteli, za odpočitek šolski stolčki iz prvega nadstropja. Bilo je »nabasano« ljudi, čeprav je bilo vstopnica zelo ljudska, samo 100 dn.

To je torej za danes še vse iz lanskega leta in prvih uric letošnjega. Zgodaj zjutraj pa sem se že znašel v Piranu, in sem čakal,

Gledališče Slovenskega Primorja Koper

RAZPORED TURNEJE

Četrtek	6. januarja ob 15.00:	»Mladost pred sodiščem«, Il. Bistrica
	ob 20.00:	»Mladost pred sodiščem«, Il. Bistrica
Petek	7. januarja ob 20.00:	»Metež«, Ilirska Bistrica
Sobota	8. januarja ob 20.00:	»Mladost pred sodiščem«, Hruševje
Nedelja	9. januarja ob 15.00:	»Metež«, Hruševje
Ponedeljek	10. januarja ob 15.00:	»Mladost pred sodiščem«, Postojna
	ob 20.00:	»Mladost pred sodiščem«, Postojna
Torek	11. januarja ob 20.00:	»Metež«, Postojna
Sreda	12. januarja ob 20.00:	»Mladost pred sodiščem«, Ajdovščina
Četrtek	13. januarja ob 20.00:	»Metež«, Ajdovščina
Petek	14. januarja ob 20.00:	»Mladost pred sodiščem«, Vipava
Sobota	15. januarja ob 20.00:	»Metež«, Miren
Nedelja	16. januarja ob 15.00:	»Mladost pred sodiščem«, Miren
Ponedeljek	17. januarja ob 20.00:	»Mladost pred sodiščem«, Renče
Torek	18. januarja ob 20.00:	»Mladost pred sodiščem«, Solkan
Sreda	19. januarja ob 20.00:	»Mladost pred sodiščem«, N. Gorica
Četrtek	20. januarja ob 20.00:	»Mladost pred sodiščem«, Komen
Petek	21. januarja ob 20.00:	»Mladost pred sodiščem«, Dutovlje
Sobota	22. januarja ob 20.00:	»Mladost pred sodiščem«, Sežana
Nedelja	23. januarja ob 20.00:	»Mladost pred sodiščem«, Lokev

RADIO KOPER

NAJVAŽNEJSI PROGRAMI OD 9. I. DO 15. I. 1955.

NEDELJA, 9. I.: 8.15 Iz domačih logov za nedeljsko jutro, 8.40 Za naše kmetovalce, 9.00 Dobro jutro, dragi poslušalci, 9.30 Mladinski oder, 13.45 Glasba po željah, 15.00 Mikrofon je vaš: Primorski zbori, ansambli in solisti igrajo, 15.30 Naši kraji in ljudje, 16.00 Nedeljski promenačni koncert, 16.30 Izbrano cvetje iz domače gredice, 21.00 Glasbeni mozaik, 22.00 Plesna glasba.

PONEDELJEK, 10. I.: 14.00 Od melodije do melodije, 14.40 Domači zvoki: igra kmečki oktet, 15.00 Čistimo svoj jezik, 15.15 Ponedeljkov glasbeni album, 16.00 Sport doma in po svetu, 16.30 Naš tedenski skladatelj in njegov glasbeni portret: Štirje Straussi in dva glasbena svetova, 19.15 Z veselimi ritmom v veseli večer, 20.15 45' jugoslovanskih narodnih pesmi, 21.05 Nočni koncert popularne operetne glasbe, 22.00 Plesna glasba.

TOREK, 11. I.: 11.00 Šolska ura, 11.30 Mladinski koncertni oder: Nekaj iz opernega sveta, 14.00 Od melodije do melodije, 14.40 Slovenske narodne v priredbah pojo naši operni pevci, 15.00 Kulturno življenje na Primorskem, 15.30 Ali veš kaj je to? Pisan spored glasbenih ugank (Odlomki znanih koncertov), 16.00 Tečaj angleškega

jezika, 16.15 Za vsakogar nekaj, 19.15 Harmonika v ritmu, 20.15 Večerni intermezzo, 20.30 J. Gotovac »Ero z onega sveta«, Komična opera v treh dejanjih: izvajajo solisti, zbor in orkester zagrebske opere; dirigent avtor, 22.40 Plesna glasba.

SREDA 12. I.: 14.00 Od melodije do melodije, 14.40 Domači zvoki: Igra vaški kvintet, 15.00 Od Triglava do Jadrana, 15.15 Od večeraj do danes — nekaj improvizacij na klavirju, 15.30 Glasbena kronika doma in po svetu, 15.40 R. Wagner: Siegfriedova idila, izvaja njujorški filharmonijski orkester p. v. A. Toscaninija, 16.00 Zdravstveno predavanje, 16.10 Za vsakogar nekaj, 20.15 K. Zlotan: Iz suite »Harry Janos«, 20.30 Makedonske in šiptarske narodne pesmi, 21.05 Nočni simfonični koncert, 22.00 Plesna glasba.

ČETRTEK, 13. I.: 14.00 Od melodije do melodije, 14.40 Domači zvoki: Narodne pesmi v priredbi Emila Adamića — poje komorni zbor Radio Ljubljana p. v. M. Škoberneta, 15.00 S knjižne police, 15.20 Jugoslovanski solisti in ansambli pred našim mikrofonom, 16.00 Narava in tehnika, 16.10 za vsakogar nekaj, 19.15 V kmečkem ritmu, 20.15 Glasba po željah v hrvaščini, 20.45 15' črnih duhovnih pesmi, 21.05 J. Gotovac: Odlomki iz opere »Morana« s komentarjem, 22.10 Zabavna glasba.

PETEK, 14. I.: 11.00 Koncert za naše pionirje, 13.45 Glasba po željah, 14.40 Domači zvoki: Igrajo in pojo štirje štajerski flosarji, 15.00 Kulturno pismo, 15.10 Popoldanski simfonični koncert: L. M. Škerjanc — Sonetni venec, — kantata za soli, zbor in orkester. 16.50 10' v ritmu foxtrota, 19.15 Za dobro voljo igra Šramel, 20.15 Glasba za štiri klavirje, 20.30 V narodni pesmi po Slavoniji in Sremu, 21.05 Nočni koncert komorne glasbe. A. Dvoržak: Klavirski kvintet v A duru op. 51—L. v. Beethoven: Sonata za klavir, 12 v. As duru op. 26, 22.00 Plesna glasba.

SOBOTA, 15. I.: 14.00 Od melodije do melodije, 14.40 Domači zvoki: Koncert godbe na pihala Ljudske milice Slovenije p. v. Rudolfa Stariča, 15.00 Morja široka cesta, 15.15 Jugoslovanski solisti in ansambli pred našim mikrofonom, 15.30 Z narodno pesmijo po slovenskem svetu, 16.00 Po naši zemlji, 16.30 Emisija za JLA, 19.15 Klavir v ritmu, 20.15 Naš sobotni večer za ljubitelje narodne glasbe, 21.00 Slušna igra, 22.00 Zaplešite z nami.

Mali oglasi

ISČEM PRIMEREN LOKAL za instalatersko obrt v Kopru. — Ponudbe pošljite na upravo Slovenskega Jadrana.

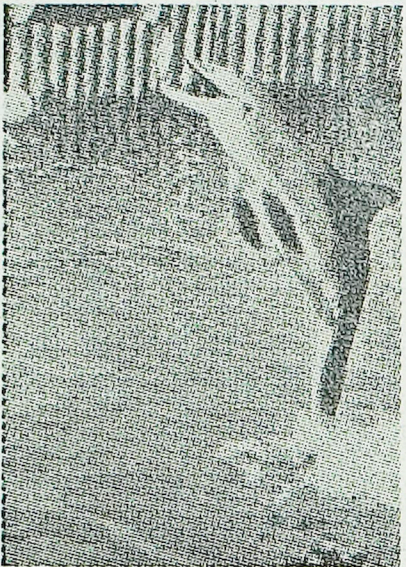
ISČEM SLUŽBO PISARNIŠKE MOČI v večjem gostinskem podjetju v Kopru ali Portorožu. Obvladam nemščino. Ponudbe poslati na upravo Slovenskega Jadrana.

OBJAVA

Na tajništvo za notranje zadeve Koper se nahaja najdeno žensko dvokolo črne barve, brez zavor, št. okvira 6913. Lastnik ki bo dokazal lastništvo, naj se zgleda na TNZ Koper, soba št. 10.

O sposobnostih delfinov

Znani nemški opisovalec življenja živali A. Brehm omenja v prvi izdaji svojega znanega dela »Tierleben« zgodbo o nekem dečku, ki da je vsak dan krmil delfina in si ga s tem tako pridobil, da ga je lahko zajahal. Več let je prevažal delfin dečka čez morski preliv v šolo in nazaj. Brehm prištevja, da je našel to zgodbo pri

starorimskem pisatelju Pliniju in da je le pripovedka brez vsake podlage. V naslednjih izdajah je resne navaja več.

Sedaj pa poroča H. Hediger o poskusih, ki so jih delali zadnja leta z različnimi vrstami delfinov v velikem morskem akvariju, oceanariju, na Floridi. Uspehi, ki so jih z njimi dosegli, pa nam govorijo, da zgodba, ki jo je napisal Plinij, le ni tako nemogoča.

Preiskave delfinovitih možganov so pokazale, da imajo ti vodni sesalci tako kvantitativno (1480 g), kot tudi kvalitativno zelo razvite možgane: v njih so namreč našli

Okno v svet

posebno skupino temno pigmentiranih živčnih celic, ki jih razen človeka nima nihče, tudi človeku podobne opice ne. V zvezi s tem pa se je izkazalo, da stojijo tudi glede duševnih sposobnosti zelo visoko. Tisočletja je bilo namreč duševno življenje delfinov nepoznano zato, ker živita človek in delfin v dveh tako različnih biotopih in ker do pred kratkim ni bilo takih akvarijev, v katerih bi lahko gojili tudi delfine. Ko pa so pred 15 leti na Floridi v ZDA zgradili bazene, primerne za gojitev delfinov, se je izkazalo, da se dajo delfini zelo hitro udomačiti in da se zelo hitro marsikaj naučijo. V najkrajšem času so se naučili ska-

katj iz vode po hrano, ki so jo prav lepo vzeli iz roke ali krožnika. Prav radi se igrajo s palicami ali žogami: rahlo ujamejo žogo med zobmi in jo prinesejo čuvaju (glej sliko). Zelo radi tudi skačejo skozi obroč, prepet s papirjem, ki ga drži čuvaj nad vodno gladino. Pri tem se je izkazalo, da delfini tudi izven vode prav dobro vidijo. Zelo radi vlečejo za ročko, ki je pritrjena nad vodno gladino in zvezana z zvoncem. Tudi na avtomobilsko hupo kaj radi pritiskajo. Končno so naredili enemu od delfinov tudi posebno jahalno opremo, tako da lahko prevažajo oz. prenašajo jahače v sosednjem bazenu in nazaj.

Od peščene do električne ure

Ura spada med tiste tehnične pripomočke, ki jo človek uporablja že stoletja in si nenehno prizadeva, da bi ga izpopolnil do brezhibnosti. Nastanek ure sega daleč nazaj v preteklost. Človek si je že zdavnaj želel, da bi imel napravo, ki bi mu merila čas. Iz te želje so nastali časomeri najrazličnejših oblik. Prvotno je človek meril čas z zarezami na sveči in oljnatimi svetilkami, nato pa s peščenimi, vodnimi in sončnimi »urami«. Tisočletja so minila, preden si je človek izdelal mehanično uro. Prva ura je bila kajpak preprosta in dokaj nerodna, vendar je izum le-te pomenil temeljni korak za vse nadaljnje urarstvo. Velik korak naprej v razvoju mehanične ure je bil dosežen s tem, da je Peter Henlein, urar iz Nürnberga, zamenjal dotedanji železni trak, zvit v spiralo, z uteži s peresom. Od XVI. stoletja do danes je tu-

di urarstvo doseglo presenetljive uspehe na svojem področju. Naj omenimo nekaj primerov. Iz prvotne ure, ki je imela v premeru 15 cm in je bila opremljena samo z enim kazalcem, izdelujejo danes posebne ure za merjenje časa pri dirkah, ki imajo po pet kazalcev s točnostjo ene petinke sekunde. S to uro je mogoče istočasno izmeriti čas prvih treh zmagovalcev in dveh naslednjih dirkačev.

Na univerzi v Los Angelesu uporabljajo fiziki posebno kozmično uro, ki izmeri do ene milijardinke sekunde! Medtem ko si angleški znanstveniki prizadevajo, da bi sestavili uro, ki bi jo gonila atomska energija, so tri ameriške tovarne ur sklenile, da bodo pričele izdelovati električne zapestne ure. V taki uri bo majhna baterija, ki bo gonila mikroskopični motor za dobo enega leta. Ko se bo baterija izčrpala, jo bo mogoče nadomestiti novo. Ročnik tega motorja bo dolg 0,7 mm in širok 3,2 mm, na njem pa bo 3000 navojev skoraj nevidne bakrene žice. Lastniki omenjenih tovarn upajo, da bodo njihove električne ure kmalu izpodrinile dosedanje zapestne ure.

Melasa agrumov kot piča za perutnino

Kmetijske poskusne postaje na Floridi že nekaj časa preskušajo uporabo ostankov melase agrumov, ki ostanejo po alkoholni destilaciji, za pičo perutnine. Ti suhi in raztopljivi ostanki imajo veliko proteinov in vitaminov B, več kot melasa sama; to zaradi hitrega razmnoževanja kvasnih celic med fermentacijo pridelka.

Pri dosedanjih poskusih so dosegli, da ti suhi ostanki ne morejo popolnoma nadomestiti raztopljivih delov hrane, pač pa lahko nudijo potrebne količine vitamina B in proteinov. Z njihovo uporabo bodo torej lahko zmanjšali ceno piče in dobili novo uporabo za postranske izdelke industrije agrumov.

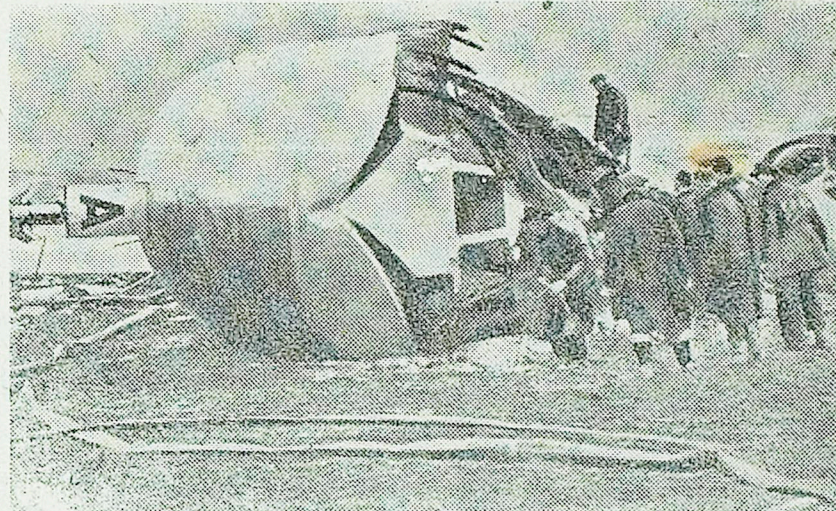
Keltsko pokopališče pri Beogradu

Pred časom so odkrili blizu Beograda pokopališče keltskega plemena Skordisci, ki so leta 280 pred našim štetjem ustanovili Singidunum — današnji Beograd. To je bilo potem, ko so bili premagani pri Delfi od Grkov in so se umaknili na sever. Najdišče je posebno zanimivo tudi zato, ker so doslej na področju Beograda našli le piske ostanke kulture Skordiscev, ki so naposled izumrli oziroma se pomešali z drugimi ilirskimi in trčanskimi plemeni.

Med drugim so našli večje število žar z ostanki človeških in živalskih kosti. Poleg žar so našli še manjše posode z darili za pokojnika, vrsto različnih železnih in bronastih predmetov, predvsem nakita in orožja.

NOVA TEHNIKA OMOGOČA UMETNO ŽIVINSKO PARJENJE NA VELIKE RAZDALJE

Zamrznjeno bikovo seme, ki so ga ohladili pri 78° C pod ničlo, nudi široke možnosti za izboljšanje živalskih čred po vsem svetu. Kmetje v severnem delu Minnesote se nedavno pri nadzorovanih poskusih oplođili krave mlekarice guernseyske pasme s semenom, ki ga je pripeljalo letalo iz neke kmetije v južni Kaliforniji. Zamrznjeno seme so prepekali v ledu, ki ga je obdržalo pri nizki temperaturi. Pri navadnem umetnem oplojevanju je treba uporabiti seme v dveh dneh, poskus si so pa pokazali, da je seme, ki ga hranijo pri nizki temperaturi, uporabljivo tudi še po dveh letih.

Spet velika letalska nesreča. Potniško letalo, ki je bilo namenjeno iz Londona v New York, se je pri spuščanju na vmesno letališče na Skotskem ob dotiku tal razletelo in vžgalo. Od 25 potnikov je nesrečo preživel samo eden, medtem ko so ostali živi pilot in osem članov posadke. Kot prikazuje naša slika, je namreč kabina odletela pri padcu daleč stran od letala, tako da je ni znel ogenj in se je posadka lahko rešila.

DRAGO REHBERGER:

Morja široka cesta

7

Dan nam čudovito hitro mine, kakor so minili vsi prejšnji, čeprav človek nima na ladji nobenega dela. Zjutraj te ob pol osmih zbudi zvonec prvega natakarkarja Nikole k zajtrku, po zajtrku se nekajkrat obrneš po palubi, malo poklepetas s sopotniki, malo gledas preko ograje na zeleno bežečo vodo in že je poldne, ko te zvonec zopet kliče h kosilu. Popoldne zadremlejš urico, ker si truden od prestopnega napora, malo postavaš naokoli kot dopoldan in ce zopet moraš k večerji. Hitro, tako hitro beže te ure lenarjenja in uživanja, da se moraš kar resno zamisliti v Einsteinovalno teorijo o relativiteti časa. Od vsega, mesec in pol trajajočega potovanja bodo čez čas ostali samo fotografski posnetki in najmočnejši vtisi. Zategadelj hitimo uživati sedanost in blaženo lenarimo.

Ob treh zjutraj se nenadoma zbudim, ker ropotanja strojev in tresenja ladje ni več. Odgrnem zavese na oknu kabine ter vidim, da

stojimo pred Casablancou. Dospel smo torej, čakati pa moramo na pristaniškega pilota, ki bo prišel šele ob osmih ter nas povedel k odrejenemu pomolu. Zato ležem še malo spat.

Pristali smo ob pol devetih. Nismo bili še dobro privezani, že sta pričela dva v soka žerjava z delom. Na ladjo in v skladišče so prišli delavci Marokanci in zastopniki Jugolinije ter podjetja za preskrbo ladij. Delo je bilo že v polnem teku, ko smo še vedno čakali na policijske uradnike, da nam dajo dovolilnice za v mesto. Po dobri uri se je pojavil od nekdaj uradnik policije, pregledal seznam posadke in potnikov ter potne liste in vsakemu napisal moder listek »Permis d'escalade«, dovoljenje za vstop v mesto. Posvaril nas je še, da naj ne hodimo v arabsko četrt, ker se lahko zgodi, da jo skupimo. Veliki nemiri, najprej proti Francozom so se namreč polegali šele pred nekaj dnevi. Tudi zvečer naj ne hodimo pozno okoli, posebno pa ne v Bousbir, v četrt javnih hiš. Njegov

vo svarilo smo vzeli zelo resno, posebno prvi dve uri.

Casablanca je napravila na nas zelo ugoden vtis. V resnici je vsa bela kot to pove njeno špansko ime, pa tudi arabsko Dar-el-Beida. Danes steje mesto okoli 700.000 prebivalcev, od katerih je skoro 300.000 Evropejcev. Do leta 1907 je bila majhno arabsko mestce z okoli 20.000 prebivalci. Iz orientalskega mrtvila so to mestce zbudile francoske čete leta 1907, ki so prisle pokoriti uporne Marokance v bližnjem zalivu El Hank. Za četrtami so prisli ne samo trgovci, marveč tudi avanturisti vsake vrste, ki so samo čakali na ugodno priliko za svoja podjetja v tej dotlej zaprti deželi. Z neverjetno naglico se je razvil, mesto in leta 1939 šteje že 250.000 prebivalcev. Danes pa se, kot rečeno, bliža milijonu. Razlog za ta neverjeten razvoj je v dejstvu, da ves Maroko na vsej svoji tisoč milij dolgi atlanski obali ni mel dobrega osrednjega pristanišča. Mimo tega je tudi železniško in cestno omrežje pripomoglo, da se je mesto dvignilo na stopnjo nacionalnega pristanišča. Podjetni duh pustolovcev in trgovcev iz leta 1907 je ostal še danes. Zato najde v tem mestu odziva vse, kar je novo in sodobno. Deset, petnajst, dvajsetnadstropne palače rastejo iz tal preko noči, nastajajo nove arhitekture, nove industrije, nova skladišča, banke, kakaj Ca-

sablanca je potegnila k sebi polovico blaga, s katerim se trguje v Maroku, bodisi v domačem ali pa v mednarodnem prometu. Ameriški kapital si je krepko utrl pot v to podjetno mesto, ki gleda proti New Yorku, Londonu, proti centralni in Južni Afriki in Južni Ameriki. Osemnajst konzulatov je tu, dvaindvajset raznih bank, deset turističnih in potovalnih agencij, nešteto hotelov, barov in kabaretov, restavracij in kinematografov. To je pravo ameriško mesto na Zapadu v dobi največje prosperitete, le s to razliko, da Francozi prislužnega denarja ne razsipavajo, marveč krepko štedijo, da si po osmih ali desetih letih trdega dela lahko doma v Franciji privoščijo udobje in mir. Zato, začuda, nočno življenje ni tako kot bi človek pričakoval. Francoz gre na ulico, v zabavišče zgodaj zvečer in je kmalu zonet doma, tako da vlada ob desetih ali enajstih po ulicah že pravo mrtvilo. Sprva smo mislili, da je temu vzrok še vedno napet položaj. Drugi ali tretji dan pa nam je o tem obširno pravečeval Jugoslovian iz Novoga Sada, ki tu živi že od leta 1931 kot krojač. Potrdil nam je oziroma odgovoril na naše vprašanje, zakaj so ulice prazne, tako kot sem povedal. V dokaz nas je s svojim avtomobilom zapeljal v kopalnico in luksuzno četrt Ain Diab, kjer smo videli ob pol enaj-

Od kod in čemu jod?

Jod je zelo redek element. Geokemiki pravijo, da ga je na zemlji samo ena do dve stotisočinki odstotka vseh elementov. Toda dobimo ga malone povsod. Prav posebno veliko ga vsebuje morje.

Kakšen je pomen joda? Človeški organizem in vrsta živali ga nujno potrebujejo določeno količino, da ne zbole. Pri ljudeh povzroča pomanjkanje joda gošavost, ki je zelo razširjena v nekaterih planinskih krajih. V zdravilstvu ga uporabljamo med drugim za ubijanje bakterij. Uporabljamo ga tudi v nekaterih industrijskih panogah.

Meteorološke opazovalne ladje

Meteorologija postaja čedalje bolj važna na različnih področjih življenja in še posebej v letalskem prometu. Znano je, da ima danes že vsaka država več ali manj meteoroloških postaj, manj znano pa je, da po Atlantskem oceanu ne prestopajo križarjajo posebne ladje — meteorološke opazovalnice, katerih naloga je opazovanje vremenskih sprememb na tem področju. Posebno v razvojem letalskega prometa je čez Atlantik postala vloga teh ladij zelo važna. Številne tovrstne ladje, ki so razporejene vzdolž glavnih letalskih in ladijskih prog in ki pripadajo raznim državam, so opremljene z vsemi najmodernejšimi meteorološkimi napravami. Med posadkami, ki štejejo po več desetih ljudi, so med drugim tudi meteorologi in radiooperaterji. Njihova naloga je, da je ladja na odprtem morju v nenehni zvezi z letali, ki letajo čez Atlantik ali pa z ladjami, ki plovejo čez morje. Z ladje spustijo vsake 6 ur ne glede na vremenske prilike poseben meteorološki balon, na katerem so nameščene radarske in radio oddajne ter sprejemne antene, ki oddajajo vremenska poročila drugim ladjam.

stih zvečer le zehajoče natakarkje ob praznih mizah. Po mojem pa je ta slika nočnega mrtvila prav gotovo varljiva, zakaj vsi Casablancani le niso Francozi in tudi vsi Francozi ne štedijo tako kot nam je bilo rečeno.

Promet po ulicah je ogromen. Stirinajst avtobusnih in trolebusnih linij vodi s trga Place de France na vse strani mesta, razen tega pa še posebne na letališče, na hipodrom in na plaže. Razmeroma gosta železniška mreža povezuje Casablancu z notranjostjo in mesti ob obali, avionske zveze pa z vsemi deželami sveta.

Težko se nam je bilo odločiti, kam najprej in kako sestaviti načrt ogledov. Zato smo jo prvi dan mahnilli kar na slepo po ulicah, posebno ker nam je bilo rečeno, da bomo ostali tri do štiri dni. Prepovedan sad najbolj miče, zato nas je kar samo zaneslo proti Bousbiru, hoteč čimprej videti znamenito četrt. Bili smo štirje, še celo dolg nož smo imeli s seboj. Dogovorili smo se, da se bomo za primer, če nas kdo napade, postavili skupaj, da bomo imeli zavarovane hrbte. Kmalu smo bili pred ulico, ki loči Bousbir od ostalih ulic. Pred monumentalnim vhodom je stalo šest ali sedem policistov Francozov in domačinov.